

Projekt

z dnia 24 kwietnia 2020 r.

Zatwierdzony przez

BURMISTRZ
Gregorz Wątycha
mgr Gregorz Wątycha

**UCHWAŁA NR
RADY MIASTA NOWY TARG**

z dnia 2020 r.

w sprawie przyjęcia „Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ 2020-2023”

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 15 ustawy z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (Dz.U. z 2020 r. poz. 713) oraz art. 87 ust. 3 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz.U. z 2020r., poz. 282 z późniejszymi zmianami) Rada Miasta Nowy Targ uchwala, co następuje:

§ 1.

Przyjmuje się „Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ 2020-2023”, stanowiący załącznik nr 1 do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza się Burmistrzowi Miasta.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie po upływie 14 dni od dnia ogłoszenia w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

BURMISTRZ
Gregorz Wątycha
mgr Gregorz Wątycha

[Handwritten signature]

.....

ADWOKAT

Artur Pustówka

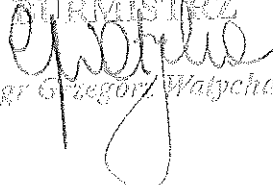
UZASADNIENIE

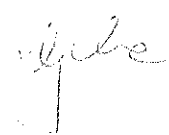
Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego Nowego Targu. Celem tego opracowania jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie zostało sporządzone zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz zgodnie z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządza Burmistrz, po czym jest on przyjmowany przez Radę Miasta po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego. Program sporządza się na okres 4 lat, natomiast co 2 lata Burmistrz przedstawia sprawozdanie Radzie Miasta z wykonania programu.

Niniejszy program pismem z dnia 23 grudnia 2019 r., znak: DNT-I.5120.1.2019.AP został pozytywnie zaopiniowany przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ponadto program został przesłany do zaopiniowania Polskiemu Towarzystwu Historycznemu oddział Nowy Targ, które pismem z dnia 25 lutego 2020 r. nie zgłosiło żadnych uwag do opracowania.

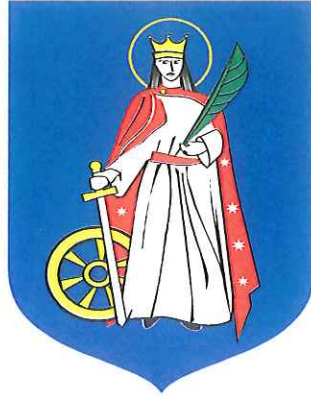
Program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi dokument uwzględniający zadania samorządu z zakresu opieki nad zabytkami będący uzupełnieniem dotychczas przyjętych aktów prawa miejscowego. Określa sposób ich realizacji poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach.

BURMISTRZ

mgr Grzegorz Wajtycha

Załącznik
do Uchwały nr
Rady Miasta Nowy Targ
z dniar.

**M I A S T O
NOWY TARG**

**GMINNY
PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI
MIASTA NOWY TARG**

2020 - 2023

Listopad 2019 r.

Opracował: mgr inż. Wojciech Watycha,
wersja 04.2020

SPIS TREŚCI

1. Wstęp.....	5
2. Podstawa prawna opracowania.....	5
3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce.....	6
4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	7
4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami	7
4.2. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu	11
5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego.....	20
5.1. Relacje programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)	20
5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Nowego Targu	31
5.2.1. Zarys historii Nowego Targu	
5.2.2. Krajobraz kulturowy	
5.2.3. Zabytki nieruchome	
5.2.4. Zabytki ruchome	
5.2.5. Zabytki archeologiczne	
5.3. Zabytki objęte prawnymi formami ochrony.....	38
5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków.....	41
5.5. Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta	44
6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Nowego Targu. Analiza szans i zagrożeń.....	45
7. Założenia programowe.....	49
8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami.....	53
9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami.....	54
10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami.....	55
11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.....	58
12. Bibliografia.....	59

1. Wstęp

Przedmiotem Gminnego programu opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ jest problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego Nowego Targu. Celem tego opracowania jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami. Niniejsze opracowanie zostało sporządzone zgodnie z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2018 r. poz. 2067 z późniejszymi zmianami) oraz z wytycznymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa.

Gminny program opieki nad zabytkami sporządza Burmistrz, po czym jest przyjmowany przez Radę Miasta po uzyskaniu opinii Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Program jest ogłaszany w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego. Program sporządza się na okres 4 lat, natomiast co 2 lata burmistrz przedstawia sprawozdanie Radzie Miasta z wykonania programu.

Program opieki nad zabytkami nie jest aktem prawa miejscowego, natomiast stanowi dokument uwzględniający zadania z zakresu opieki nad zabytkami będący uzupełnieniem dotychczas przyjętych aktów prawa miejscowego. Określa sposób ich realizacji poprzez stosowne działania organizacyjne i finansowe oraz upowszechniające wiedzę o zabytkach.

2. Podstawa prawna opracowania

Zgodnie z ww. art. 87 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami burmistrz miasta sporządza raz na cztery lata gminny program opieki nad zabytkami.

Program opieki nad zabytkami, w myśl art. 87 ust. 2 tej ustawy, ma na celu:

1. włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
2. uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
3. zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
4. wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
5. podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
6. określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
7. podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

3. Uwarunkowania prawne ochrony i opieki nad zabytkami w Polsce

- Obowiązujące, podstawowe akty prawa dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami:
 - Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej – art. 5, art. 6 ust. 1 i art. 86;
 - Ustawa z dnia 23 lipca 2003r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (tj. Dz. U. z 2020 r. poz. 282 z późniejszymi zmianami), główny akt prawny regulujący przedmiotowe kwestie;
 - Ustawa z dnia 8 marca 1990r. o samorządzie gminnym (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 713 z późn. zm.) – art. 7 ust. 1 pkt 9 ustala, że zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania własne obejmują sprawy kultury, w tym [...] ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.
- Inne akty prawne, mające istotny wpływ na ochronę zabytków i opiekę nad zabytkami:
 - Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 293 z późn. zm.);
 - Ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1186 z późn. zm.);
 - Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz.U. z 2018 r. poz. 1398 z późn. zm.)
 - Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1396 z późn. zm.);
 - Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tj. Dz.U. Nr 2020 r., poz. 283 z późn. zm.);
 - Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 55 z późn. zm.);
 - Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 65 z późn. zm.);
 - Ustawa z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 194 z późn. zm.);
- Zasady ochrony zabytków znajdujących się w muzeach i w bibliotekach określają:
 - Ustawa z dnia 21 listopada 1996 r. o muzeach (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 917 z późn. zm.)
 - Ustawa z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach (tj. Dz.U. z 2019 r. poz. 1479 z późn. zm.).
- Ochronę materiałów archiwalnych reguluje:
 - Ustawa z dnia 14 lipca 1983 r. o narodowym zasobie archiwalnym i archiwach (tj. Dz.U. z 2020 r. poz. 164 z późn. zm.).

4. Uwarunkowania zewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

4.1. Strategiczne cele polityki państwa w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Zabytki - dawne materialne i niematerialne dobra kultury są ważną częścią składową dziedzictwa kulturowego człowieka. Ich ochrona zadeklarowana została jako konstytucyjny obowiązek Państwa (art. 5 Konstytucji RP – Rzeczpospolita Polska (...) strzeże dziedzictwa narodowego...). Zabytki w swych niematerialnych wartościach są dobrem wspólnym, nad którym pieczę kodyfikuje artykuł 82 Konstytucji stanowiący: obowiązkiem Obywatela (...) jest troska o dobro wspólne.

Ochrona i konserwacja zabytków jest istotnym elementem polityki kulturalnej Państwa, są one bowiem nie tylko śladem przeszłości, ale także cennym składnikiem kultury współczesnej, przyczyniającym się do kształtowania przyjaznego człowiekowi środowiska jego życia. Także rolę zabytków mocno podkreślała już między innymi Europejska Karta Ochrony Dziedzictwa Architektonicznego z 1975 r. (art. 3, 4, 5). Ich zachowanie, ochrona i konserwacja jest działaniem w ważnym interesie publicznym ze względu na znaczenie zabytków w procesie edukacji, humanizacji społeczeństwa, jego kulturowej identyfikacji, wreszcie także znaczenie dla sfery ekonomii i gospodarki.

Postulaty te znalazły również odzwierciedlenie w Nowej karcie Ateńskiej – Wizja miast XXI wieku przyjętej w 2003 r. przez Europejską Radę Urbanistów. Zgodnie z tą wizją „w miastach XXI wieku dbać się będzie o zapewnienie wszystkim bliskiego sąsiedztwa miejsc zamieszkania i miejsc pracy, a także kontaktu ze starannie utrzymywanymi elementami kulturowego i przyrodniczego dziedzictwa, takimi jak: urokliwe krajobrazy, wykopaliska archeologiczne i inne zabytki, tradycyjne osiedla, parki, skwery, rezerваты przyrody oraz różnego rodzaju tereny otwarte, rolnicze i powierzchnie wodne (jeziora, rzeki, moczary, wybrzeże morskie).

Ważnym narzędziem ochrony tych elementów przyrodniczej i kulturowej spuścizny będzie nadal planowanie przestrzenne, które odgrywać będzie również kluczową rolę w kształtowaniu nowych otwartych terenów powiązanych z tkanką zabudowy miejskiej.”

Zadaniem głównym polityki Państwa w dziedzinie ochrony zabytków jest stworzenie w najbliższych latach:

- mechanizmów porządkujących tę sferę, dostosowujących ją do warunków gospodarki rynkowej, zarówno poprzez niezbędne uzupełnienia i drobne korekty legislacyjne, jak i poprzez zmiany organizacyjne obejmujące konieczne rozszerzenie zakresu działań istniejących instytucji,
- zmiany w strategii i organizacji ochrony.

Te niezbędne, wprowadzane na drodze ewolucyjnej zmiany powinny z jednej strony nie dopuścić do utracenia dotychczasowego bezcennego dorobku Polski w dziedzinie ochrony, z drugiej umożliwiającą funkcjonowanie i rozwój tej dziedziny w zjednoczonej Europie.

Strategia rozwoju kapitału społecznego 2020

W ramach opracowywania strategicznych, długofalowych dokumentów programowych rozwoju społeczno-gospodarczego państwa, problematyka ochrony dziedzictwa kulturowego została poruszona w *Strategii rozwoju kapitału społecznego 2020*. Strategia ta została opracowana przez Rząd w odpowiedzi na wyzwania, jakie identyfikuje

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju oraz *Strategia Rozwoju Kraju 2020*. Wskazuje ona, iż polityka rozwoju powinna wspierać procesy i inicjatywy, które wzmacniają wolę działania obywateli na rzecz dobra wspólnego i przyczyniają się do wzmocnienia zaufania, jako jednego z podstawowych komponentów życia społecznego, gospodarczego i kulturowego.

Zgodnie z działaniem 4.1.2. **Ochrona dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego oraz krajobrazu** podstawowym zadaniem dla współczesnego systemu ochrony i upowszechniania dóbr kultury jest digitalizacja mająca na celu zarówno ochronę dziedzictwa kulturowego przed bezpowrotnym zniknięciem (przez wykonanie kopii lub rekonstrukcji cyfrowych), jak i zapewnienie wszystkim obywatelom równego dostępu do kultury przez upowszechnienie zdigitalizowanych zbiorów (np. w formie portali internetowych, udostępniania przez instytucje publiczne zdigitalizowanych zbiorów dla celów edukacyjnych, znoszenie barier dla osób wykluczonych cyfrowo). Działania, które będą podjęte, to inwentaryzacja, ocena stanu, digitalizacja i cyfrowa rekonstrukcja dorobku polskiej kultury, a także gromadzenie dzieł tworzonych już jako cyfrowe. Wyjątkowo pilna jest digitalizacja materiałów audiowizualnych z uwagi na niską trwałość nośników, których znaczna część może ulec w niedługim czasie fizycznemu rozpadowi i utracie wartościowych treści.

Digitalizację polskich zasobów kultury, prowadzoną przez różne podmioty – biblioteki, muzea i archiwa — charakteryzuje rozproszenie inicjatyw i brak koordynacji działań. Trzeba zatem stworzyć spójny system przekazywania wiedzy i finansowania tego typu przedsięwzięć. Służyć temu będą działania podejmowane w ramach Priorytetu *Digitalizacja z Wieloletniego Programu Rządowego Kultura+*. Tematem tym zajmować się będą również Centra Kompetencji, opracowujące i upowszechniające standardy digitalizacji. Do podstawowych zadań Centrów Kompetencji należą:

- edukacja kadr instytucji kultury prowadzących digitalizację,
- wdrażanie zmian technologicznych dotyczących tworzenia, gromadzenia i przechowywania zasobu cyfrowego,
- udostępnianie materiałów zdigitalizowanych i ich promocja.

Koordinacja procesu digitalizacji jest szczególnie istotna, gdyż istnieje niebezpieczeństwo digitalizacji tych samych dokumentów w różnych ośrodkach. Konieczne jest także realizowanie działań wspierających i promujących współpracę oraz angażowanie się administracji samorządowej w procesy digitalizacji i udostępniania lokalnych zasobów cyfrowych, a także tworzenia cyfrowych archiwów lokalnych. Ważne jest, aby proces digitalizacji nie ograniczał się do działań instytucji centralnych, ale obejmował też organizacje pozarządowe i sektora prywatnego. Udział wiedzy i funduszy z innych źródeł niż publiczne jest niezbędny do sprawnego przeprowadzenia procesu udostępniania zdigitalizowanego dorobku kulturowego. Należy przy tym wspierać działania z zakresu promocji i upowszechnienia wiedzy o zdigitalizowanych zbiorach, a także partnerskie projekty B+R dotyczące digitalizacji i udostępniania zasobów kultury. Wspierana powinna być obecność zdigitalizowanych zbiorów polskiej kultury na międzynarodowych portalach internetowych.

Obecnie trwają prace nad projektem **Strategii rozwoju kapitału społecznego 2030**.

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022

Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 został przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (Monitor Polski z dnia 11 września 2019r., poz. 808). Ma on na celu realizację przepisu art. 84 w związku z art. 86 ust. 1 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Program 2019-2022 jest

głównym dokumentem strategicznym określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Jak w nim zapisano:

„Strzeżenie dziedzictwa narodowego stanowi jedno z podstawowych zadań Rzeczypospolitej Polskiej, zdefiniowanych w art. 5 Konstytucji, obok ochrony niepodległości i nienaruszalności terytorialnej, zapewnienia wolności i praw człowieka i obywatela, bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony środowiska. Ochrona zabytków i opieka nad zabytkami, jako jeden z najważniejszych elementów tego dziedzictwa, realizowane są przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej w powiązaniu z kontekstem polityki gospodarczo-społecznej, ale stanowią również cel sam w sobie, którego wartość wykracza poza kategorie czysto ekonomiczne.”

Celem głównym Programu jest „Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami”, który realizowany będzie przez trzy cele szczegółowe, podzielone na kierunki działania, tj.:

Cel główny Programu		
Stworzenie warunków dla zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami		
Cel szczegółowy 1	Cel szczegółowy 2	Cel szczegółowy 3
<i>Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego</i>	<i>Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami</i>	<i>Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego</i>
Kierunki działania	Kierunki działania	Kierunki działania
<ol style="list-style-type: none"> 1. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym. 2. Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami. 2. Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości. 2. Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

W ramach poszczególnych kierunków będą realizowane następujące działania:

❖ Cel szczegółowy 1: *Optymalizacja systemu ochrony dziedzictwa kulturowego.*

Kierunek działania 1.1: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie lokalnym

Zadania:

1. Szkolenia dla jednostek samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania dziedzictwem kulturowym, w tym pracowników merytorycznych, z uwzględnieniem zagadnień z zakresu planowania przestrzennego i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Budowanie zasobu wiedzy o ochronie dziedzictwa kulturowego na poziomie lokalnym, regionalnym i centralnym.
3. Merytoryczne wsparcie procesu planowania i rewitalizacji w gminach.
4. Konkurs Generalnego Konserwatora Zabytków nagradzający gminy za modelowe wdrażanie programów opieki nad zabytkami.

Kierunek działania 1.2: Wzmocnienie systemu ochrony na poziomie centralnym

Zadania:

1. Wspieranie rozwijania kompetencji zawodowych przez pracowników służb konserwatorskich.
2. Ewaluacja stosowanych standardów i metod konserwatorskich.
3. Wsparcie działań dokumentacyjnych zasobu zabytkowego.
4. Powołanie Centrum Architektury Drewnianej

❖ Cel szczegółowy 2: *Wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami.*

Kierunek działania 2.1: Merytoryczne wsparcie działań w zakresie opieki nad zabytkami

Zadania:

1. Upowszechnianie standardów i metod konserwatorskich dla wybranych zasobów zabytkowych (wybór zasobów, wypracowanie zaleceń dla opiekunów zasobu zabytkowego dotyczących metod konserwacji, adaptacji, dokumentacji i badań, upowszechnianie przez bazę wiedzy).

Kierunek działania 2.2: Podnoszenie bezpieczeństwa zasobu zabytkowego.

Zadania:

1. Podniesienie bezpieczeństwa zabytków ruchomych przez sprzyjanie intensyfikacji współpracy z opiekunami zabytków przez właściwe służby i instytucje.

❖ Cel szczegółowy 3: *Budowanie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego.*

Kierunek działania 3.1: Upowszechnianie wiedzy na temat dziedzictwa kulturowego i jego wartości.

Zadania:

1. Kampania społeczno-edukacyjna w mediach, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami i dostępności do zabytków dla osób z niepełnosprawnościami.
2. Tworzenie narzędzi edukacyjnych dla szkół i instytucji kultury, z uwzględnieniem aspektu profilaktyki w dziedzinie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami.

Kierunek działania 3.2: Tworzenie warunków dla sprawowania społecznej opieki nad zabytkami.

Zadania:

1. Program dotacyjny dla organizacji pozarządowych w zakresie popularyzowania i upowszechniania wiedzy o dziedzictwie kulturowym, budowania świadomości lokalnej, a także włączania społeczeństwa w opiekę nad zasobem dziedzictwa kulturowego.

Szczegółowy opis działań w ramach poszczególnych zadań znajduje się w programie.

4.2. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie województwa i powiatu

❖ Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020,

Uchwałą Nr XII/183/11 z dnia 26 września 2011 r. Sejmik Województwa Małopolskiego przyjął Strategię Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020. Cele dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami określono w *Obszarze 2 – Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego*, w szczególności w kierunku polityki rozwoju 2.1 – *Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej*.

Wizja *Małopolska 2020* określona została w Strategii rozwoju województwa w sposób następujący: *Chcemy, aby Małopolska była atrakcyjnym miejscem życia, pracy i spędzania czasu wolnego, europejskim regionem wiedzy i aktywności, silnym wartościami uniwersalnymi, tożsamością i aspiracjami swoich mieszkańców, świadomie czerpiącym z dziedzictwa i przestrzeni regionalnej, tworzącym szanse na rozwój ludzi i nowoczesnej gospodarki.*

Głównym celem polityki rozwoju regionu jest efektywne wykorzystanie potencjałów regionalnej szansy dla rozwoju gospodarczego oraz wzrost spójności społecznej i przestrzennej Małopolski w wymiarze regionalnym, krajowym i europejskim.

Celem strategicznym Obszaru 2 - *Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego* jest wysoka atrakcyjność Małopolski w obszarze przemysłów czasu wolnego dzięki wykorzystaniu potencjału dziedzictwa regionalnego i kultury

Kierunki polityki rozwoju *Obszaru 2 – Dziedzictwo i przemysły czasu wolnego*

2.1 Ochrona małopolskiej przestrzeni kulturowej

2.2 Zrównoważony rozwój infrastruktury oraz komercjalizacja usług czasu wolnego

2.3 Kształcenie kadr dla rozwoju i obsługi przemysłów czasu wolnego

2.4 Wzmocnienie promocji dziedzictwa regionalnego oraz oferty przemysłów czasu wolnego

Kluczowe działania ochrony małopolskiej przestrzeni kulturowej zapisane w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego* na lata 2011-2020 - działania podejmowane w zakresie opieki nad regionalnym dziedzictwem kulturowym i przyrodniczym oraz ochrony i kształtowania krajobrazu

2.1.1 Kształtowanie zrównoważonego krajobrazu kulturowego

2.1.2 Poprawa stanu i sposobu użytkowania zabytków oraz przeciwdziałanie procesowi ich degradacji

2.1.3 Ochrona i kształtowanie zabudowy historycznych miast i miasteczek

2.1.4 Ochrona tradycyjnej zabudowy regionalnej i układów ruralistycznych

2.1.5 Powstrzymanie degradacji wartościowych krajobrazów kulturowych oraz dewastacji obiektów zabytkowych i ich otoczenia

2.1.6 Kompleksowa rewitalizacja obszarów zdegradowanych

2.1.7 Zachowanie i rewaloryzacja dziedzictwa kulturowego, w tym przywrócenie rzeczywistej wartości zniszczonym obiektom oraz ponowne określenie dla poszczególnych obiektów ich wartości zabytkowych, wskazanych do bezwzględneho zachowania

2.1.8 Utrzymanie wielokulturowego bogactwa oraz tożsamości lokalnej i regionalnej szczególnie poprzez wspieranie folkloru, tradycji i sztuki ludowej

2.1.9 Funkcjonalne zarządzanie kulturą i dziedzictwem kulturowym, w tym rozwój

partnerstwa sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego

- 2.1.10 Badanie i dokumentowanie regionalnego dziedzictwa kulturowego
- 2.1.11 Poprawa funkcjonowania instytucji opieki nad zabytkami
- 2.1.12 Wdrożenie mechanizmów włączających wartości dziedzictwa w obieg gospodarczy
- 2.1.13 Zapobieganie degradacji i ochrona zasobów dziedzictwa przyrodniczego regionu
- 2.1.14 Stworzenie systemu oraz procedur zarządzania dziedzictwem przyrodniczym
- 2.1.15 Zintegrowana ochrona krajobrazu kulturowego i środowiska przyrodniczego, szczególnie w zakresie wysokiego poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego

Kluczowe działania związane ze wzmocnieniem promocji dziedzictwa regionalnego zapisane w *Strategii Rozwoju Województwa Małopolskiego* na lata 2011-2020

- 2.4.1 Inicjowanie i wspieranie działań mających na celu podnoszenie społecznej świadomości i wrażliwości w zakresie dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego (zabytków oraz obiektów kultury współczesnej), a także podejmowanie działań na rzecz poprawy poziomu estetycznego otoczenia i ładu przestrzennego
- 2.4.2 Promocja na rzecz ochrony i wykorzystania dziedzictwa regionalnego dla rozwoju gospodarczego regionu oraz aktywizacji użytkowników do inwestowania we własne nieruchomości i adaptacji ich do nowych funkcji
- 2.4.3 Aktywna i skuteczna promocja oraz wsparcie regionalnej oferty przemysłów czasu wolnego, w szczególności markowych produktów turystycznych i wydarzeń kulturalnych, w tym artystycznych i twórczych
- 2.4.4 Zwiększanie poziomu społecznego uczestnictwa w kulturze oraz aktywnych formach spędzania czasu wolnego poprzez promocję i informację o ofercie kulturalnej oraz zapewnianie jej dostępności i różnorodności
- 2.4.5 Intensyfikacja współpracy pomiędzy podmiotami sektora publicznego, pozarządowego i prywatnego w zakresie edukacji, promocji oraz poprawy świadomości i postaw obywatelskich w odniesieniu do dziedzictwa regionalnego.

Obecnie trwają prace nad nową Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego „MAŁOPOLSKA 2030”. Zgodnie z harmonogramem przyjętym przez Sejmik Województwa Małopolskiego prace nad dokumentem mają się zakończyć w czerwcu 2020r.

❖ **Wojewódzki program opieki nad zabytkami,**

Uchwałą Nr VI/49/19 z dnia 25 lutego 2019 r. Sejmik Województwa Małopolskiego przyjął Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2018-2021.

Mottem programu jest hasło – DZIEDZICTWO – WARTO MIEĆ KORZENIE

Misją programu jest – *Pielegnowanie i przywracanie wysokiej wartości wyjątkowych elementów krajobrazu kulturowego Małopolski wraz z kreowaniem poczucia istoty regionalnej tożsamości i wzmocnieniem obywatelskiej odpowiedzialności za kulturową spuściznę pokoleń oraz adekwatnym systemem ochrony i opieki nad dziedzictwem.*

Cel strategiczny programu – Harmonijne wykorzystanie zasobów dziedzictwa kulturowego Małopolski dla sprostania wyzwaniom teraźniejszości i przyszłości oraz zapewnienia wysokiej jakości życia Małopolan

Cel operacyjny I – Skuteczna ochrona zasobów dziedzictwa i wartości kulturowych regionu

Priorytet I.1 – Zachowanie optymalnej jakości krajobrazu kulturowego i funkcjonalne wykorzystywanie miejsc i obiektów dziedzictwa

Priorytet I.2 – Zachowanie historycznej wielokulturowości regionu, tradycji i tożsamości regionalnej i lokalnej

Cel operacyjny II – Wspólnotowa odpowiedzialność i efektywne zarządzanie regionalną przestrzenią kulturową

Priorytet II.1 – Aktywność społeczna i emocjonalne zaangażowanie w opiekę nad regionalną przestrzenią kulturową

Priorytet II.2 – Systemowa i projektowa współpraca podmiotów zaangażowanych w ochronę i opiekę nad dziedzictwem kulturowym

Priorytet II.3 – Perspektywiczne wykorzystywanie walorów dziedzictwa kulturowego w edukacji, turystyce, gospodarce wiedzy

W Wojewódzkim programie opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2018-2021 wskazano, że kościoły pw. Świętej Katarzyny i Świętej Anny w Nowym Targu są obiektami o znaczeniu regionalnym. Dawne Prewentorium kolejowe w Nowym Targu zostało zaliczone do dóbr kultury współczesnej zidentyfikowanych w województwie małopolskim

❖ Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego (PZPWM)

Przyjęty uchwałą Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. (Dz. Urzęd. Woj. Małopolskiego z 18 kwietnia 2018 r. poz. Nr 3215). Plan ten powstał w trybie zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego z 2003 r.

W związku ze zmianami, jakie zaszły od 2003 roku, zaistniała konieczność sporządzenia i przyjęcia zmian Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego. Zmiany te dotyczą zarówno podejścia do zarządzania rozwojem regionalnym, jak i dynamicznych przemian dokonujących się w przestrzeni społeczno-gospodarczej Małopolski.

W powyższym planie opierając się na koncepcji wspólnego systemu ochrony przyrody i krajobrazu, zintegrowanego z systemem ochrony zabytkowych obiektów ustalono, że zachowane cenne charakterystyczne krajobrazy przyrodnicze, kulturowe i obiekty materialnego dziedzictwa kulturowego będą wykorzystywane w rozwoju społeczno-gospodarczym, intensywnie wspierając rozwój gospodarek lokalnych. W ten sposób staną się szansą dla osiągnięcia „specjalizacji terytorialnej”.

Podstawowym wyznacznikiem tożsamości województwa jest dziedzictwo kulturowe, na które składa się oprócz zasobu zabytków ruchomych i nieruchomych, niezwykle bogate dziedzictwo kultury niematerialnej.

Do najważniejszych czynników kształtujących tożsamość kulturową województwa małopolskiego należą:

[...]

- kultura materialna i niematerialna grup etnicznych zamieszkujących Małopolskę, np. Górali, Podhalan, Łemków, Spiszaków i Orawian
- budownictwo regionalne;
- liczne, zachowane zabytki sakralnej architektury drewnianej (kościóły, cerkwie);
- zasoby krajobrazu naturalnego i kulturowego objęte ochroną w postaci parków narodowych i krajobrazowych;

[...]

Województwo małopolskie jest obszarem wyjątkowo zasobnym w obiekty i zespoły zabytkowe. Zachowały się tu liczne przykłady architektury sakralnej, wiele obiektów rezydencjonalnych, obronnych, mieszkalnych, użyteczności publicznej, zabytków techniki, etnograficznych oraz układy przestrzenne miast, wsi i uzdrowisk.

Województwo małopolskie jest piątym pod względem liczby obiektów wpisanych do rejestru zabytków, po województwach dolnośląskim, wielkopolskim, mazowieckim, i warmińsko-mazurskim. Nasycenie terenu województwa obiektami i zespołami zabytkowymi wpisanymi do rejestru zabytków jest bardzo duże (32 obiekty/100 km²).

Układy urbanistyczne większości miast i miasteczek Małopolski mają zazwyczaj średniowieczny rodowód. Do dziś zachowały swój historyczny układ, bądź zostały w niewielkim stopniu przekształcone. Większa część z nich została wpisana na listę zabytków i są to m.in: układ urbanistyczny Krakowa w granicach Plant, układ dawnego miasta Kazimierza, Kleparza, Podgórze, Wesołej, układ urbanistyczny Nowej Huty a także Andrychów, Bochnia, Kalwaria Zebrzydowska, Kęty, Krzeszowice, Lanckorona, Lipnica Murowana, Myślenice, Nowy Wiśnicz, Olkusz, Oświęcim, Proszowice, Stary i Nowy Sącz, Sucha Beskidzka, Wadowice, Wieliczka, Zator.

Ponadto wyróżnić należy układy przestrzenne: Skawiny, Wolbromia, Skały, Nowego Targu, Krościenka nad Dunajcem, Gorlic, Zakopanego.

W kierunkach polityki przestrzennej określono m.in.

1. POPRAWA STRUKTURY PRZESTRZENNEJ I ZMNIEJSZANIE RÓŻNIC WEWNĄTRZREGIONALNYCH

[...]

ROZWÓJ INFRASTRUKTURY SPOŁECZNEJ KULTURA

Priorytetem w zakresie rozwoju infrastruktury dla kultury winno być wzmocnienie i doposażenie ośrodków regionalnych. W Tarnowie i Nowym Sączu działają wojewódzkie instytucje kultury – muzea okręgowe, nowosądeckie Centrum Sokół i Centrum Kultury Mościce. Dysponują one salami koncertowymi stwarzającymi warunki do występów symfonicznych a nawet spektakli operowych. W zespole Nowy Targ – Zakopane działa wielooddziałowe Muzeum Tatrzańskie oraz Teatr im. Witkacego, ale wciąż brakuje Sali koncertowej i sali widowiskowo-sportowej. [...]

W przypadku ośrodków lokalnych priorytetem jest wyposażenie ich w nowe budynki biblioteczne, spełniające standardy nowoczesnych miejsc spotkań i pozyskiwania informacji. Zaledwie w kilku powiatach infrastrukturę biblioteczną można uznać za wystarczającą, zaś niemal wszędzie wielkość i jakość budynków, stan księgozbiorów i multimedii, a w efekcie poziom czytelnictwa, jest fatalny.

4. DZIAŁANIA NA RZECZ JAKOŚCI KRAJOBRAZU, ARCHITEKTURY I OCHRONY ŚRODOWISKA KULTUROWEGO

Tu określono m.in. DZIAŁANIA NA RZECZ KRAJOBRAZU MAŁOPOLSKI, które winny obejmować:

- studia analityczne
Najważniejszym działaniem studialno-analitycznym jest możliwie szybkie przeprowadzenie audytu krajobrazowego, czyli de facto dokonanie inwentaryzacji stanu krajobrazu Małopolski i wyodrębnienie obszarów priorytetowych.
- działania legislacyjne
Do działań legislacyjnych należy ustanowienie nowych parków krajobrazowych oraz uchwalenie planów ich ochrony i co najmniej utrzymanie dotychczasowych granic obszarów chronionego krajobrazu. Warunkiem wstępnym tych działań jest pilna potrzeba wzmocnienia finansowego, kadrowego i merytorycznego obecnie istniejących parków krajobrazowych.
- działania promocyjne i edukacyjne
Działania promocyjne to rekomendacje co do miejsc i zakresu tworzenia parków kulturowych, inicjowanie, promowanie i nagradzanie wyróżniających się działań na rzecz jakości architektury i zagospodarowania przestrzennego oraz wspieranie działań na rzecz redukcji zanieczyszczenia krajobrazu reklamą zewnętrzną. Należy także założyć powstanie centrów edukacji ekologicznej we wszystkich istniejących i przewidzianych do utworzenia parkach krajobrazowych.
- działania inwestycyjne
Działania inwestycyjne to finansowanie prac w zakresie ochrony zabytków, w tym zwłaszcza założeń urbanistycznych takich jak: parki dworskie i uzdrowiskowe, aleje, kapliczki i krzyże przydrożne oraz rozwijanie zadrzewień śródpolnych i tworzenie małych zbiorników wodnych.
Coraz bardziej pożądanym działaniem jest kablowanie istniejących i nowopowstających linii energetycznych zarówno niskich, średnich i wysokich napięć. W pierwszej kolejności takie działania powinny być wdrażane na obszarach chronionych, cennych krajobrazowo, w parkach krajobrazowych i kulturowych. Jednocześnie powinny być wprowadzone znaczące ograniczenia lub zakazy dla powstawania elektrowni wiatrowych na obszarach chronionych przyrodniczo i krajobrazowo.

REGULACJE W PLANOWANIU MIEJSCOWYM

Działania na rzecz jakości krajobrazu winny być wprowadzone poprzez regulacje w planowaniu miejscowym, a zwłaszcza poprzez wykorzystanie lokalnych przepisów urbanistycznych, w tym przede wszystkim uchwały o zasadach kształtowania przestrzeni w oparciu o ustalenia audytu krajobrazowego.

Dzięki ich stosowaniu przez samorządy lokalne należy doprowadzić do takich efektów jak np.:

- eliminacja ogrodzeń działek mieszkalnych za pomocą prefabrykatów betonowych, zwłaszcza kolorowo lakierowanych,
- stosowanie ogrodzeń metalowych (siatka) przede wszystkim jako podbudowę pod żywopłoty,
- eliminacja jaskrawych (nietradycyjnych) kolorów na elewacjach budynków jednorodzinnych (np. kolory: fioletowy, zielony, karminowy),
- ograniczenie stosowania dachów płaskich na budynkach jednorodzinnych,

- zwiększanie nasadzeń drzewami dużymi, charakterystycznymi dla polskiego krajobrazu (jesion, klon, kasztan, jawor, dąb), tworzenie alej, obsadzanie lokalnych dróg (zwłaszcza lip i grabów),
- podniesienia jakości przystanków i dworców autobusowych,
- ograniczenie ilości i wielkości szyldów,
- ograniczenie reklamy zewnętrznej, a nawet jej eliminacja, przy głównych trasach turystycznych oraz na obszarach parków krajobrazowych.

Należy także wdrożyć zasadę, że przedsięwzięcia publiczne realizowane są na podstawie projektów wyłonionych w konkursach architektonicznych. Samorząd województwa winien ograniczyć współfinansowanie projektów wybranych w innych procedurach.

5. PODNIESIENIE ATRAKCYJNOŚCI TURYSTYCZNEJ WOJEWÓDZTWA

Cele i wyzwania m.in:

- o Dywersyfikacja potoku turystów w regionie na inne obszary poza najbardziej popularnymi kierunkami.
- o Ochrona przed utratą unikatowości i walorów krajobrazu, będącego głównym nośnikiem konkurencyjności i atrakcyjności Małopolski
I tu PZPWM ustala, że poważnym zagrożeniem są zmiany uderzające w harmonię krajobrazu, często następujące żywiołowo i bez planów, nastawione na chwilowy zysk. Takimi zmianami jest powstawanie nieadekwatnej architektonicznie w stosunku do otoczenia zabudowy, likwidacja zieleni na obszarach miast i wsi, inwestycje w bazę zaplecza turystycznego w formach tymczasowych o niskiej wartości estetycznej, agresywne inwestycje deweloperskie, zwłaszcza w strefach podmiejskich, występujący potop reklam wzdłuż ciągów komunikacyjnych i w miejscach koncentrowania się ruchu turystycznego, płataniny wiszących przewodów, szczególnie na obszarach wiejskich i w mniejszych miastach. Wszystkie te czynniki powodują pogorszenie się jakości przestrzeni i krajobrazu, w tym układów zabytkowych czy przyrodniczych, zniechęcając do ich odwiedzania. Zagrożeniem jest też degradacja stanu zabytków nieruchomych w wyniku zaniedbania prac konserwatorskich.
- o Rozwijanie turystyki związanej z aktywnym wypoczynkiem
- o Tworzenie jednoznacznej komunikacji wizualnej i informacyjnej
Ważnym czynnikiem dostępności turystycznej regionu jest funkcjonowanie jednoznacznej komunikacji wizualnej i informacyjnej w miastach i na wsiach, ułatwiającej poruszanie się między obszarami atrakcyjnymi turystycznie, za pomocą różnych rodzajów transportu oraz dostępu do informacji przy atrakcjach turystycznych.

Powyższe cele będą realizowane m.in. poprzez

- lepszą dostępność komunikacyjną
- budowę/wytyczenie nowych szlaków turystycznych, schroniska górskie, nowa infrastruktura turystyczna na szlakach
- rozwój ośrodków uprawiania sportu i kwalifikowanej turystyki aktywnej
- poprawa infrastruktury istniejących szlaków tematycznych
- wsparcie mniejszych i mniej znanych miejscowości turystycznych oraz ochrona ich układów urbanistycznych i zabytków przed degradacją
Części miejscowości w Małopolsce trudno wyjść z cienia popularności najbardziej znanych i licznie odwiedzanych miejsc regionu. Pomimo, że często posiadają bardzo

interesujące zabytki, przestrzeń rekreacyjną i inne walory np. w postaci lokalnej kuchni czy produktów regionalnych, pozostają nieznane dla turystów. Niezbędne jest podjęcie działań zwiększających ich potencjał m.in. poprzez powstawanie miejsc wielopokoleniowej rozrywki i rozwijania kultury, gdzie mogą odbywać się wydarzenia z nimi związane, stworzenie dostępu do publicznego Wi-Fi, utworzenie lepszej siatki połączeń transportem publicznym, umieszczanie tablic informacyjnych i planów z jednolitym oznakowaniem przy obiektach zabytkowych. Tam gdzie to uzasadnione należy ustanowić parki kulturowe w celu ochrony i uporządkowania przestrzeni, zachowania unikatowych zespołów krajobrazowych i urbanistyczno-architektonicznych.

- unowocześnienie lokalnych i regionalnych instytucji kultury
 - unowocześnienie bazy uzdrowiskowej regionu
 - rewitalizacja obszarów zielonych w miastach i ich strefach podmiejskich
 - stworzenie nowych funkcjonalności obiektom tracącym swój dotychczasowy charakter
 - parki tematyczne, wiedzy, rozrywki
- [...]

PZPWM zawiera również zestawienie kluczowych projektów i inicjatyw służących realizacji planu. W sferze VI sektor Rozwój i rewitalizacja miast wpisano:

[...]

8. Budowa Podhalańskiego Centrum Sportów Lodowych z zapleczem hotelowym w Nowym Targu
9. Budowa siedziby Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nowym Targu
10. Rewitalizacja Miejskiego Ośrodka Kultury w Nowym Targu

❖ **Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego, na lata 2015-2022**

Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego, na lata 2015-2022 jest podstawowym dokumentem programowym ukierunkującym politykę Powiatu w zakresie rozwoju społeczno-gospodarczego w wyznaczonym horyzoncie czasu i tworzącym ramy dla prorozwojowych programów i projektów realizacyjnych. Została przyjęta Uchwałą Nr 339/XLVI/2014 Rady Powiatu Nowotarskiego z dnia 30 października 2014 r. Natomiast Uchwałą Nr 23/III/2018 Rady Powiatu Nowotarskiego z dnia 27 grudnia 2018 r. została przyjęta aktualizacja ww. Strategii, która w pewnych miejscach została zmieniona co wynikało z doświadczenia zdobytego podczas realizacji dotychczasowej Strategii a także ze zmian regulacji prawnych.

Strategia w Programie rozwojowym 7. (przed aktualizacją nr 9.), „Nowotarski – warto być”, który powstał w celu podniesienia potencjału turystycznego powiatu określa, że realizowane będą przedsięwzięcia związane z m.in. rozwojem kultury i upowszechnianiem dziedzictwa kulturowego.

Po redukcji w Aktualizacji liczby priorytetów poprzez ich zblokowanie utworzono priorytet P.7.1 Kultura i dziedzictwo kulturowe.

Program ten zapewnia osiągnięcie m.in. następujących celów taktycznych:

- C.7.1. Dziedzictwo kulturowe regionu jest upowszechnione na optymalnym poziomie.

❖ **Powiatowy program opieki nad zabytkami Powiatu Nowotarskiego na lata 2019 – 2022,**

został przyjęty Uchwałą nr 70/VII/2019 Rady Powiatu Nowotarskiego z dnia 25 kwietnia 2019 r.

Program opieki nad zabytkami Powiatu Nowotarskiego wyznacza następujące cele strategiczne:

1. inwentaryzacja i określenie stanu technicznego zabytków należących do powiatu;
2. poprawa stanu technicznego zabytków własnych powiatu poprzez ich konserwację, (pozyskiwanie środków zewnętrznych na finansowanie prac);
3. poprawa skuteczności ochrony i opieki nad zasobem dziedzictwa kulturowego na terenie powiatu;
4. inicjowanie działań w celu aktywnej ochrony wybranych obiektów reprezentujących tradycyjną drewnianą zabudowę wiejską;
5. podnoszenie atrakcyjności dla potrzeb społeczeństwa, promocji regionu, turystycznych, edukacyjnych;
6. wspieranie inicjatyw mających na celu zwiększenie ilości środków finansowych przeznaczonych na ochronę dziedzictwa kulturowego;
7. zwiększenie aktywności mieszkańców powiatu w obszarze opieki nad zabytkami;
8. ustanowienie społecznych opiekunów zabytków;
9. objęcie ochroną obszarów szczególnie cennych pod względem kulturowym, krajobrazowym i przyrodniczym.

Jako priorytety ochrony ww. program ustala m.in.:

10. ochronę architektury drewnianej sakralnej, zagrodowej oraz uzdrowiskowej;
11. ochronę zespołów przyrodniczo-krajobrazowych Dunajca, [...];
12. ochronę i rewaloryzacja architektury obronnej oraz kapliczek i krzyży przydrożnych.

Program opieki nad zabytkami określa również zadania powiatu nowotarskiego:

- 1) inicjowanie działań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami
 - a) edukacja w zakresie określenia zasobu dziedzictwa kulturowego powiatu i jego wartości przy współpracy ze szkołami, muzeami, stowarzyszeniami;
 - b) edukacja oraz informowanie o przepisach dotyczących zabytków;
 - c) organizowanie obchodów tradycyjnych świąt i zwyczajów kultywujących tradycję regionu;
 - d) współpraca ze społecznymi opiekunami zabytków;
 - e) promowanie zasobu dziedzictwa kulturowego oraz krajobrazu powiatu;
 - f) inicjowanie tworzenia nowych szlaków turystycznych promujących unikatowe walory kulturowe i krajobrazowe powiatu;
 - g) inicjowanie i wspieranie realizacji przedsięwzięć związanych z tworzeniem nowych tras spacerowych i rowerowych powiązanych z zespołami zabytkowymi z terenu powiatu.
- 2) zadania organizacyjno-prawne:
 - a) ustanawianie społecznych opiekunów zabytków;
 - b) sygnalizowanie samorządom gminnym z terenu powiatu konieczności stałej aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków, monitorowania stanu zasobu dziedzictwa kulturowego oraz opracowania Gminnych Programów nad Zabytkami (tym, które go jeszcze nie opracowały);

- c) systematyczne uzupełnianie rejestru zabytków o wpisy obiektów, zespołów obiektów, które posiadają walory historyczne, zabytkowe i artystyczne, przez co kwalifikują się do ochrony prawnej;
 - d) sygnalizowanie gminom powiatu możliwości i sposobu powoływania na ich terenach parków kulturowych w wybranych obszarach;
 - e) modernizacja infrastruktury komunikacyjnej pod względem poprawy dostępności turystycznych ośrodków miejskich i wiejskich dla zwiedzających;
 - f) przybliżenie właścicielom obiektów zabytkowych możliwości ubiegania się o środki na ich konserwację i rewaloryzację.
- 3) Zadania w zakresie dokumentacji i badań.
- a) wspieranie przedsięwzięć mających na celu kolekcjonowanie i dokumentowanie materiałów i informacji historycznych dotyczących zasobu dziedzictwa kulturowego powiatu nowotarskiego.
- 4) Zadania w zakresie finansowania.
- a) dokonanie analizy potrzeb i możliwości przystosowania obiektów zabytkowych do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych;
 - b) zabezpieczanie w razie potrzeby środków na ochronę i bieżącą konserwację obiektów zabytkowych będących własnością powiatu;
 - c) pozyskiwanie zewnętrznych środków finansowych na ochronę i bieżącą konserwację obiektów zabytkowych stanowiących własność powiatu.
- 5) Zadania w zakresie remontowo konserwatorskim.
- a) Rozpoznanie stanu technicznego układu konstrukcyjnego drewnianego kościoła pw. Św. Marii Magdaleny w Rabce-Zdroju, będącego siedzibą Muzeum im. Wł. Orkana oraz w razie konieczności wykonanie niezbędnych prac konserwatorskich w oparciu o ekspertyzę i projekt konserwatorski.

5. Uwarunkowania wewnętrzne ochrony dziedzictwa kulturowego

5.1. Relacje gminnego programu opieki nad zabytkami z dokumentami wykonanymi na poziomie gminy (analiza dokumentów programowych gminy)

❖ Strategia Rozwoju Miasta Nowy Targ na lata 2019-2023 z perspektywą do roku 2030,

przyjęta Uchwała Nr VIII/74/2019 Rady Miasta Nowy Targ z dnia 20 maja 2019 roku.

Misja Miasta Nowy Targ określona w Strategii brzmi:

Misją Nowego Targu jest tworzenie optymalnych warunków dla życia, osiedlania się, pracy, prowadzenia działalności gospodarczej oraz wypoczynku i spędzania czasu wolnego.

Domem Nowego Targu jest urzeczywistnianie aspiracji mieszkańców i wspólnoty samorządowej, podnoszenie komfortu życia i wykorzystywanie potencjałów naturalnych oraz kapitału ludzkiego na rzecz budowania rangi miasta i wzmacniania funkcji Nowego Targu jako realnej stolicy Podhala.

W Strategii wyznaczono obszary interwencji strategicznej, które stanowią bazę do określenia celów strategicznych w ramach planowania rozwoju Nowego Targu i umożliwią wypełnienie treściowe w ramach priorytetowych kierunków rozwoju

OBSZARY INTERWENCJI STRATEGICZNEJ		
ŚRODOWISKO NATURALNE I INFRASTRUKTURA	OFERTA SPĘDZANIA WOLNEGO CZASU	USŁUGI SPOŁECZNE
CELE STRATEGICZNE		
CEL STRATEGICZNY 1 Poprawa jakości środowiska naturalnego oraz infrastruktury miejskiej	CEL STRATEGICZNY 2 Zwiększenie atrakcyjności osiedleńczej i turystycznej	CEL STRATEGICZNY 3 Poprawa jakości życia w mieście
KIERUNKI DZIAŁANIA		
1.1 Ochrona środowiska naturalnego	2.1 Rozwijanie funkcji gospodarczych Nowego Targu	3.1 Zwiększenie szans rozwojowych i poprawa warunków startu ludzi młodych w życie społeczne i zawodowe
1.2 Promocja postaw prozdrowotnych	2.2 Rozwijanie funkcji turystycznych Nowego Targu	3.2 Stworzenie zintegrowanej polityki senioralnej w mieście
1.3 Poprawa jakości i przepustowości sieci drogowej	2.3 Rozwijanie bazy i funkcji kulturalnych miasta	3.3 Rozwianie funkcji edukacyjnych
1.4 Modernizacja istniejącej infrastruktury miejskiej	2.4 Wzmocnienie funkcji sportowo - rekreacyjnych	3.4 Wspieranie inicjatyw z zakresu tworzenia żłobków oraz przedszkoli
	2.5 Poprawa jakości tkanki miejskiej	3.5 Wspieranie rozwoju rynku mieszkań na wynajem, w tym budownictwa społecznego
	2.6 Rozwijanie funkcji centrotwórczych	3.6 Rozwój e-usług oraz aktywizacja mieszkańców

Problematyka ochrony zabytków znajduje odzwierciedlenie w następujących zadaniach:

- Zadanie 2.2 - Rozwijanie funkcji turystycznych Nowego Targu, m.in.:
 - Rozwijanie istniejących i tworzenie nowych produktów turystycznych w oparciu o dziedzictwo kulturowe, przyrodnicze, współpracę transgraniczną oraz centralną lokalizację w regionie
- Zadanie 2.3 - Rozwijanie bazy i funkcji kulturalnych miasta, m.in.:
 - Rozwijanie działalności Muzeum Podhalańskiego im. Czesława Pajerskiego w Nowym Targu;
 - Wykorzystanie dziedzictwa kulturowego Nowego Targu i Podhala jako czynnika wyróżniającego miasto w skali ponadlokalnej;
- Zadanie 2.5 – Poprawa jakości tkanki miejskiej, m.in.:
 - Kontynuowanie procesu rewitalizacji zdegradowanej tkanki miejskiej z uwzględnieniem lokalnych przesłanek historyczno-kulturowych i kompozycyjnych;
 - Realizacja działań na rzecz uporządkowania i ochrony krajobrazu miasta poprzez wdrożenie przepisów na podstawie ustawy krajobrazowej (aktywne włączenie się w wojewódzki projekt „Montevideo” oraz estetyzacja całego miasta).
- Zadanie 2.6 – Rozwijanie funkcji centrotwórczych, m.in.:
 - Wykorzystanie roli historycznego centrum miasta jako salonu Nowego Targu – nasycenie go funkcjami kulturowymi i przemysłami czasu wolnego.

W Strategii wyznaczono również kluczowe przedsięwzięcia strategiczne, które odnoszą się do kluczowych wyzwań strategicznych. Stanowią one bazę – fundament umożliwiający jakościową zmianę miasta i wykreowanie Nowego Targu jako rzeczywistej stolicy Podhala i miejsca koncentracji usług wyższego rzędu, również tych wskazujących na jego subregionalny charakter. Jednocześnie efektywne wdrożenie kluczowych przedsięwzięć strategicznych pozwoli na odczuwalną poprawę jakości życia mieszkańców Nowego Targu oraz poprawę jego atrakcyjności osiedleńczej.

Kluczowe przedsięwzięcia strategiczne:

- Podnoszenie rangi i wartości Nowego Targu jako stolicy Podhala
- Utworzenie Podhalańskiego Centrum Sportów Lodowych
- Rozwój oferty kulturalnej poprzez adaptację i modernizację Miejskiego Ośrodka Kultury oraz budowę Miejskiej Biblioteki Publicznej w Nowym Targu
- Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego w wymiarze infrastrukturalnym oraz promocyjnym
- Polityka społeczna i prorodzinna
- Ograniczenie niskiej emisji na terenie Nowego Targu

❖ **Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Nowy Targ,**

zmienione uchwałą Nr XI/99/2019 Rady Miasta Nowego Targu z dnia 29 lipca 2019 r. szeroko dotyka problemu dziedzictwa kulturowego miasta. Zakres studium uwarunkowań dotyczy m.in. obszarów oraz zasad ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej;

W obszarach zabudowanych, w tym do przekształceń i rozwoju zabudowy Studium uwarunkowań wyznacza m.in.:

- Jako zasadę rozwoju osadnictwa przyjmuje się, iż **tereny o istotnych wartościach kulturowych**, w tym głównie zespół staromiejski, będą porządkowane poprzez eliminację kolizji przestrzenno - funkcjonalnych, związanych z utrzymaniem skali i charakteru zespołów, kompozycji wewnątrz urbanistycznych oraz ochronę ekspozycji szczególnie wartościowych obiektów zabytkowych, utrzymanie przebiegu ulic stanowiących podstawowy element układu urbanistycznego zespołu staromiejskiego, wykluczenie obiektów o charakterze uciążliwym i kolizyjnym funkcjonalnie w tej części miasta.

Kierunki zagospodarowania podporządkowane będą zapewnieniu pełnej integracji historycznych i współczesnych struktur architektoniczno - urbanistycznych, podnoszeniu walorów użytkowych i architektonicznych obiektów, ochronie obiektów o wysokich wartościach kulturowych, zwłaszcza obiektów zabytkowych oraz estetyki zespołów i wewnątrz urbanistycznych, z zastosowaniem współczesnej infrastruktury technicznej gminy).

- **Tereny zabudowy historycznych przedmieść**, zlokalizowane przy głównych ulicach miasta, będą systematycznie przekształcane, co powinno prowadzić do porządkowania przestrzeni z utrzymaniem skali i charakteru zespołów, kompozycji wewnątrz urbanistycznych oraz przebiegu ulic.

Kierunki zagospodarowania winny zapewnić ochronę obiektów zabytkowych, poprawę struktury funkcjonalnej oraz realizację i modernizację systemów i urządzeń infrastruktury technicznej.

Kierunki zagospodarowania podporządkowane będą zapewnieniu pełnej integracji historycznych i współczesnych struktur architektoniczno-urbanistycznych, podnoszeniu walorów użytkowych i architektonicznych obiektów, ochronie obiektów o wysokich wartościach kulturowych, zwłaszcza obiektów zabytkowych oraz estetyki zespołów i wewnątrz urbanistycznych, z zastosowaniem współczesnej infrastruktury technicznej.

W kierunkach zagospodarowania przestrzennego Studium wyznacza tereny objęte formami ochrony konserwatorskiej dóbr kultury.

Dotyczy to obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz ewidencji zabytków, chronionych z mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, takich jak:

I. OBIEKTY WPISANE DO REJESTRU ZABYTKÓW WKZ:

- a. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, ul. Kościelna (nr rej. A-40 z 22.01.1970 r.) - murowany, z gotyckim prezbiterium, wystrój barokowy, portal wejściowy z XVIII w. (kościół, dzwonnica, ogrodzenie, plebania, stodoła, stajnia);
- b. ZESPÓŁ KOŚCIOŁA CMENTARNEGO pw. Św. Anny, z XV w. (nr rej. A-39A-39 z 11.03.1930 r.) - drewniany z gotycką rzeźbą św. Jana Ewangelisty ul. Zacisze (kościół, ogrodzenie);

Ww. obiekty sakralne wpisane są w Szlak Gotycki – szlak polsko -słowacki;

- c. BUDYNEK D. BURS Y GIMNAZJALNEJ, ul. Nadwodnia 5 (nr rej. A-1501/M z 07.06.2018 r.)
- d. LICEUM im. S. Goszczyńskiego, na Placu Krasiańskiego nr 1 (nr rej. A-851 z 28.12.1998 r.);

- 2. OBIEKTY WPISANE DO EWIDENCJI ZABYTEKÓW WKZ, wymienione są w załączniku Nr 2 do Uchwały Rady Miasta Nowego Targu w sprawie „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”.

Uwaga: Skreślenie obiektu z rejestru zabytków lub ewidencji zabytków oraz wpis nowych do rejestru zabytków lub do ewidencji zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi, bez potrzeby zmiany ustaleń studium.

- 3. STANOWISKA I STREFA OCHRONY ARCHEOLOGICZNEJ, przedstawione na rysunku studium.
- 4. STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ: Zespołu Staromiejskiego i dawnych przedmieść, przedstawione na rysunku studium.
Uściślenie granic stref możliwe na etapie opracowania planów miejscowych.
Kierunki działań w ww. strefach określono w ustaleniach studium dla obszarów przeznaczonych do zabudowy.

6. ZASADY OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

Ochrona dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej na terenie Miasta Nowy Targ, winna być realizowana poprzez działania zgodne z Gminnym Programem Opieki nad Zabytkami, zapewniająca:

- a) utrzymanie obiektów zabytkowych w dobrej kondycji technicznej;
- b) zachowanie ich walorów historycznych, artystycznych i estetycznych;
- c) zagospodarowanie otoczenia zabytków w sposób gwarantujący odpowiednią ekspozycję w krajobrazie, w tym kapliczek i krzyży przydrożnych.

6.1. KIERUNKI OCHRONY DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

- 1. Kierunki ochrony dziedzictwa materialnego Miasta Nowy Targ, winny polegać na:
 - a) podjęciu działań zmierzających do powstrzymania degradacji substancji zabytkowej, zwłaszcza obiektów zabytkowych ujętych w gminnej ewidencji zabytków,
 - b) nie przekraczaniu skali zabudowy, wpływającej na przysłonięcia widokowe.
- 2. Polityka w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego prowadzona przez władze samorządowe, będzie uwzględniać:
 - a) ochronę obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz gminnej ewidencji zabytków, m.in. poprzez ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego,
 - b) ochronę stanowisk archeologicznych, zgodnie z przepisami odrębnymi,
 - c) ochronę tła krajobrazowego stoków Gorców z utrzymaniem charakteru ich zabudowy (styl podhalański), poprzez ograniczanie rozpraszania zabudowy oraz ochronę terenów otwartych, poprzez zakaz ich zabudowy,
 - d) ochronę dziedzictwa kulturowego niematerialnego, które jest dużą atrakcją turystyczną gminy. Mimo, iż ochrona dziedzictwa niematerialnego nie jest kompetencją studium należy go utrwalać, zachować i przekazać następnym

- pokoleniom, a „Studium...” winno stworzyć warunki dla jego ochrony (obrzędowości, muzyki i tańca, twórczości literackiej i działalności teatralnej).
- e) działania zmierzające do estetyzacji wnętrz urbanistycznych i architektonicznych.

6.2. KIERUNKI OCHRONY KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

1. Kierunki ochrony krajobrazu kulturowego wiążą się nierozdzielnie z zasadami:
 - a) przestrzegania ustalonych w planach miejscowych i ich zmianach ram dla działalności inwestycyjnej i konsekwentne przestrzeganie zasad zagospodarowania przestrzennego, zapewniających ochronę krajobrazu i jego walorów, a wpływających na zahamowanie dalszej degradacji krajobrazu,
 - b) ochrony istniejących tradycyjnych form budownictwa o architekturze reprezentującej formy charakterystyczne dla poszczególnych etapów rozwoju miasta, często objętych ochroną prawną poprzez wpis do rejestru zabytków lub gminnej ewidencji zabytków,
 - c) ograniczenia procesu rozpraszania zabudowy na stokach gorczańskich poprzez koncentrację obiektów kubaturowych w ściśle określonych terenach,
 - d) ochrony przed zabudową terenów otwartych, w tym zieleni śródpolnej i przyrzecznej, z dopuszczeniem lokalizacji w ściśle określonych terenach urządzeń służących funkcji sportowej i rekreacyjnej,
 - e) zachowania i odsłaniania (odtworzenia) otwarcie widokowych różnej rangi, poprzez ochronę przed dalszą zabudową oraz zadrzewianiem i zalesianiem ciągów i punktów widokowych różnej rangi (obowiązek ochrony przedpola).
 - f) ograniczenia lokalizacji nośników informacji wizualnej (na podstawie stosownej uchwały Rady Miasta) oraz stworzenia jednorodnego systemu informacji wizualnej dla całego Nowego Targu.
2. W Studium, dla ochrony zabytkowych wartości układu urbanistycznego założenia miasta, uwzględnia się dwie strefy ochrony: strefę ochrony konserwatorskiej Zespołu Staromiejskiego i strefę ochrony konserwatorskiej Dawnych Przedmieść i cmentarza żydowskiego, utworzone ustaleniami miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. W strefach tych znajdują się najcenniejsze obiekty i obszary wpisane do rejestru zabytków i gminnej ewidencji zabytków, będące świadectwem cennych wartości kulturowych miasta Nowy Targ.

Dla pozostałych terenów nasyconych substancją zabytkową, ujętą w gminnej ewidencji zabytków proponuje się objęcie jej ochroną, poprzez ustalenia ochronne w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego.

Studium ustala również zasady ochrony dóbr kultury i kształtowania środowiska kulturowego, których celem jest zachowanie tożsamości kulturowej miasta.

6.3. OBSZARY OBJĘTE FORMAMI OCHRONY KONSERWATORSKIEJ DÓBR KULTURY

Sposób zagospodarowania i kryteria ich ochrony, wynikają m.in. z przepisów odrębnych. Dotyczy to obiektów wpisanych do rejestru zabytków i ewidencji zabytków, chronionych z mocy ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Uwaga: Skreślenie obiektu z rejestru zabytków lub ewidencji zabytków oraz wpis nowych do rejestru zabytków lub do ewidencji zabytków, zgodnie z przepisami odrębnymi, bez potrzeby zmiany ustaleń studium.

6.3.1. OBSZARY I OBIEKTY CHRONIONE POPRZEZ WPISY DO REJESTRU ZABYTEKÓW (wymienione w załączniku nr 2 do uchwały o zmianie „Studium...”).

Wszelka działalność inwestycyjna w ww. obszarach czy obiektach wymaga zgodnie z obowiązującymi przepisami, stosownego uzgodnienia WKZ. Wpis do rejestru zabytków, jak również skreślenie z ww. rejestru następuje na zasadach przepisów ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Obiekty stanowiące wartość kultury narodowej miasta Nowy Targ, wpisane do rejestru zabytków, stanowią:

a. Zespół Kościoła Parafialnego P. W. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, ul. Kościelna – nr rej. A-40 z 02.01.1970 r. (kościół, dzwonnica, ogrodzenie, plebania, stodoła, stajnia);

b. Zespół Kościoła Cmentarnego P. W. Św. Anny, ul. Zacisze – nr rej. XII-49-30 z 04.04.1930 r. (kościół, ogrodzenie);

Ww. obiekty sakralne wpisane są w Szlak Gotycki – szlak polsko - słowacki.

c. Gimnazjum, ob. I LO im. Goszczyńskiego, Pl. Krasińskiego 1 – nr rej. A-851 z 28.12.1998 r.

Ponadto w rejestrze zabytków znajduje się Budynek d. Bursy gimnazjalnej, ul. Nadwodnia 5 (nr rej. A-1501/M z 07.06.2018 r.)

6.3.2. OBIEKTY WPISANE DO GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW (wymienione w załączniku nr 2 do uchwały o zmianie „Studium...”).

W gminnej ewidencji zabytków ujęte są zabytki nieruchome posiadające karty adresowe w zasobie WKZ w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Gminna ewidencja zabytków podlega weryfikacji na zasadach określonych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. W wypadku obiektów wpisanych do ewidencji zabytków zakres ingerencji konserwatorskiej jest znacznie mniejszy, niż w wypadku obiektów wpisanych do rejestru zabytków i określony jest w ustawie prawo budowlane. Dlatego też postuluje się, aby obiekty wpisane do ewidencji zabytków o wyjątkowych dla kultury walorach, wpisywane były sukcesywnie do rejestru zabytków WKZ.

Ewidencję zabytków na terenie miasta Nowy Targ tworzą obiekty tj.: głównie domy i kapliczki, zabytki architektury drogowej. W wyniku działalności inwestycyjnej wiele obiektów zostało wyburzonych lub gruntownie przebudowanych, przez co zatraciły swój pierwotny charakter.

W Nowym Targu zachował się jeden zabytkowy cmentarz żydowski, nieczynny.

Dla ochrony historycznego centrum miasta Nowy Targ, w ramach Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, opracowana została Karta ewidencyjna obiektu nieruchomego, ustalająca granicę terenów historycznego układu urbanistycznego, przedstawionego na rysunku studium.

6.3.3. UDOKUMENTOWANE STANOWISKA ARCHEOLOGICZNE

W ramach „Archeologicznego Zdjęcia Polski” przeprowadzono badania powierzchniowe całego obszaru miasta Nowy Targ (AZP - 114/57).

Na obszarze miasta znajduje się 10 stanowisk archeologicznych, pokazanych orientacyjnie na rysunku studium, z uwagi na skalę opracowania.

1. Stanowisko nr 9 - Osiedle Nowe (dz. ewid. nr 3256);
2. Stanowisko nr 8 - Równia Szaflarska (dz. ewid. nr 14189);
3. Stanowisko nr 12 - Osiedle Witkówka (dz. ewid. nr 1183);
4. Stanowisko nr 13 - Osiedle Niwa (dz. ewid. nr 1978);
5. Stanowisko nr 14 - Osiedle Grel (dz. ewid. nr 377, 376);
6. Stanowisko nr 15 - Osiedle Niwa (dz. ewid. nr 507);
7. Stanowisko nr 16 - Osiedle Konfederacji Tatrzańskiej (dz. ewid. nr 16079/1, 16078/2);
8. Stanowisko nr 17 - Osiedle Podczerwone (dz. ewid. nr 16491);

9. Stanowisko nr 18 - Waksmundzka (dz. ewid. nr 15848);

10. Stanowisko nr 22 - Miasto lokacyjne, określone przebiegiem dzisiejszych ulic: Długa, Sokoła, od północy obniżenie skarpy rzeki Czarny Dunajec, Jana Kazimierza (wraz z obszarem zabudowy tych ulic).

Wszystkie podlegają ochronie i uwzględnieniu w planach miejscowych, zgodnie z przepisami odrębnymi, a działania inwestycyjne, w tym prace ziemne należy prowadzić zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

6.3.4. STREFY OCHRONY KONSERWATORSKIEJ

Dla ochrony miasta lokacyjnego ustalone są obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, przedstawione orientacyjnie na rysunku studium strefy ochrony konserwatorskiej dla:

- 1) zespołu staromiejskiego, obejmującej obszar osady przedlokacyjnej „Stare Cło”, teren miasta lokacyjnego z poszerzeniem o XV-to i XVI-to wieczne przedmieścia, teren dworu i folwarku starostwa;
- 2) dawnych przedmieść, obejmującej otoczenie zespołu Kościoła Św. Anny, rejon ul. Szaffarskiej, ul. Kowaniec, ul. Waksmundzkiej i ul. Królowej Jadwigi.

Uściślenie granic ww. stref możliwe na etapie opracowania planów miejscowych.

Kierunki działań w ww. strefach określono w ustaleniach studium dla obszarów przeznaczonych do zabudowy.

❖ **Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego**

L.p.	Nazwa planu	Nr Uchwały Rady Miasta Nowy Targ z dnia	Dz. Urz. Woj. Małop.	Pow. w ha
1.	Nowy Targ 1	Nr 73/XLII/96 z dnia 31 grudnia 1996 r.	Nr 10 poz. 40 z dnia 11 marca 1997 r.	0,06
2.	Nowy Targ 5 Kościół na os. Bór	Nr 22/LVI/98 z dnia 26 marca 1998 r.	Nr 17/98, poz. 72 z dnia 4 maj 1998 r.	2,43
3.	Nowy Targ 6.I Waksmundzka - oczyszczalnia	Nr XVII/128/2012 z dnia 8 marca 2012 r.	2012.1171 z dnia 20 marca 2012 r.	76,90
4.	Nowy Targ 6.II Targ przy ul. Targowej	Nr IV/46/2019 Z dnia 4 lutego 2019 r.	2019.1448 z dnia 19 lutego 2019 r.	13,85
5.	Nowy Targ 8 Zakład Utylizacji Odpadów Komunalnych	Nr 106/XV/99 z dnia 28 października 1999 r.	Nr 58, poz. 1275 z dnia 10 grudnia 1999 r.	34,27
6.	Nowy Targ 12 Obszar pomiędzy ul. Krakowską, Podtatrzańską, al. Solidarności oraz projektowanym przedłużeniem ul. Józefczaka	Nr XLIX/438/2014 z dnia 12 listopada 2014 r.	2014.6815 z dnia 26 listopada 2014 r.	4,5
7.	Nowy Targ 13 Ibisor	Nr 86/XXXIII/05 z dnia 26 października 2005 r.	Nr 736, poz. 5372 z dnia 28 grudnia 2005 r.	53,4
		Zmiana Uchwała Nr XLIII/372/2014 z dnia 12 maja 2014 r.	2014.2838 z dnia 20 maja 2014 r.	
		Tekst jednolity – obwieszczenie Nr 1/2019 z dnia 4 marca 2019 r.	2019.2324 z dnia 18 marca 2019	
8.	Nowy Targ 14 Dominik	Nr 32/XXXIV/01 z dnia 22 czerwca 2001 r.	Nr 83, poz. 1286 z dnia 23 lipca 2001 r.	1,61
9.	Nowy Targ 15.I NZPS	Nr X/81/2015 z dnia 29 czerwca 2015 r.	2015.4294 z dnia 10 lipca 2015 r.	64,43
10.	Nowy Targ 16 Nowy cmentarz - targowica	Nr 57/XLI/2006 z dnia 26 lipca 2006 r.	Nr 573, poz. 3611 z dnia 25 września 2006 r.	65,43
		Zmiana Uchwała Nr XLIV/380/2014 z dnia 23 czerwca 2014 r.	2014.3995 z dnia 16 lipca 2014 r.	
		Zmiana Uchwała Nr IX/62/2015 z dnia 18 maja 2015 r.	2015.3231 z dnia 26 maja 2015 r.	
		Tekst jednolity – obwieszczenie Nr 2/2019 z dnia 8 kwietnia 2019 r.	2019.3310 z dnia 23 kwietnia 2019 r.	
11.	Nowy Targ 17 (Czerwone Niżne)	Nr XXVI/293/08 z dnia 27 października 2008 r.	Nr 713, poz. 4952 z dnia 21 listopada 2008 r.	26,3
12.	Nowy Targ 20 (Oleksówki - Dziubasówki)	Nr XIV/124/07 z dnia 29 października 2007 r.	Nr 70, poz. 553 z dnia 30 stycznia 2008 r.	76,94

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ

13.	Nowy Targ 21 (Lotnisko wraz z otoczeniem)	Nr XIV/107/2011 z dnia 29 grudnia 2011 r.	2012.269 z dnia 23 stycznia 2012 r.	520
		Zmiana Uchwała Nr XXXVI/334/2017 z dnia 28 kwietnia 2017 r.	2017.3315 z dnia 9 maja 2017 r.	
		Zmiana Uchwała Nr XLIX/465/2018 z dnia 28 maja 2018 r.	2018.4088 z dnia 7 czerwca 2018 r.	
		Tekst jednolity – obwieszczenie Nr 3/2019 z dnia 8 kwietnia 2019 r.	2019.3311 z dnia 23 kwietnia 2019 r.	
14.	Nowy Targ 22 (Centrum)	Nr L/550/2010 z dnia 8 listopada 2010 r.	Nr 656, poz. 5444 z dnia 8 grudnia 2010 r.	117,35
		Zmiana Uchwała Nr XLI/349/2014 z dnia 3 marca 2014 r.	2014.1600 z dnia 17 marca 2014 r.	
		Zmiana Uchwała Nr XVI/138/2015 z dnia 7 grudnia 2015 r.	2015.8407 z dnia 23 grudnia 2015 r.	
		Zmiana Uchwała Nr XXIX/263/2016 z dnia 7 listopada 2016 r.	2016.6744 z dnia 24 listopada 2016 r.	
		Tekst jednolity – obwieszczenie Nr 2/2017 z dnia 27 marca 2017 r.	2017.2402 z dnia 4 kwietnia 2017 r.	
		Zmiana Uchwała Nr L/476/2018 Z dnia 25 czerwca 2018 r.	2018.4745 z dnia 5 lipca 2018 r.	
		Tekst jednolity – obwieszczenie Nr 4 z dnia 29 lipca 2019 r.	2019.5829 z dnia 8 sierpnia 2019 r.	
15.	Nowy Targ 23 (Niwa – Grel)	Nr XXX/246/2013 z dnia 25 marca 2013 r.	2013.2988 z dnia 17 kwietnia 2013 r.	468,82
16.	Nowy Targ 24 (Dział)	Nr XLIII/373/2014 z dnia 12 maja 2014 r.	2014.2863 z dnia 22 maja 2014 r.	879,48
		Zmiana Uchwała Nr XVI/139/2015 z dnia 7 grudnia 2015 r.	2015.8408 z dnia 23 grudnia 2015 r.	
		Zmiana Uchwała Nr XXXI/279/2016 z dnia 29 grudnia 2016 r.	2017.295 z dnia 10 stycznia 2017 r.	
		Tekst jednolity – obwieszczenie Nr 3/2017 z dnia 29 maja 2017 r.	2017.4031 z dnia 13 czerwca 2017 r.	

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ

17.	Nowy Targ 25 (Kowaniec - Kokoszków)	Nr XI/89/2015 z dnia 20 lipca 2015 r.	2015.4755 z dnia 4 sierpnia 2015 r.	747,13
		Zmiana Uchwała Nr X/94/2019 z dnia 24 czerwca 2019 r.	2019.5041 z dnia 4 lipca 2019 r.	
18.	Nowy Targ 26 (Równia Szaflarska)	Nr XXXV/297/2013 z dnia 29 sierpnia 2013 r.	2013.5475 z dnia 11 września 2013 r.	281,07
		Zmiana Uchwała Nr XII/105/2015 z dnia 7 września 2015 r.	2015.5382 z dnia 15 września 2015 r.	
		Zmiana Uchwała Nr XXXI/280/2016 z dnia 29 grudnia 2016 r.	2017.296 z dnia 10 stycznia 2017 r.	
		Zmiana Uchwała Nr VIII/71/2019 z dnia 20 maja 2019 r.	2019.4176 z dnia 29 maja 2019 r.	
		Zmiana Uchwała Nr VIII/73/2019 z dnia 20 maja 2019 r.	2019.4177 z dnia 29 maja 2019 r.	
19.	Nowy Targ 27 (Gliniki)	Nr XLIX/437/2014 z dnia 12 listopada 2014 r.	2014.6814 z dnia 26 listopada 2014 r.	50,41
		Zmiana Uchwała Nr XXX/274/2016 z dnia 5 grudnia 2016 r.	2016.7531 z dnia 12 grudnia 2016 r.	
		Tekst jednolity - obwieszczenie Nr 1/2017 z dnia 27 lutego 2017 r.	2017.1966 z dnia 21 marca 2017 r.	
20.	Nowy Targ 28	Nr XII/88/2011 z dnia 4 listopada 2011 r.	Nr 533, poz. 5543 z dnia 18 listopada 2011 r.	1,55
21.	Nowy Targ 30 (Podmieścisko - Stawiska)	XV/129/2015 z dnia 9 listopada 2015 r.	2015.6780 z dnia 20 listopada 2015 r.	61,32
22.	Nowy Targ 31 Ogród Działkowy KROKUS	Nr X/71/2015 z dnia 29 czerwca 2015 r.	2015.4292 z dnia 10 lipca 2015 r.	2,25
23.	Nowy Targ 32 (Ludźmierska I)	Nr XXXIV/311/2017 z dnia 27 lutego 2017 r.	2017.1943 z dnia 20 marca 2017 r.	3,48
24.	Nowy Targ 33 (Zajezdnia)	Nr IV/31/2019 z dnia 4 lutego 2019 r.	2019.1447 z dnia 19 lutego 2019 r.	14
25.	Nowy Targ 34 (Spółdzielnie mieszkaniowe)	Nr XI/100/2019 z dnia 29 lipca 2019 r.	2019.5830 z dnia 8 sierpnia 2019 r.	119

Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego w trakcie sporządzania			
L.p.	Nazwa planu	Nr Uchwały Rady Miasta Nowy Targ	Pow. w ha
1.	Nowy Targ 35 (Ceramiczna, Składowa, Bór)	Nr LI/486/2018 z dnia 23 lipca 2018 r.	ok. 53,5
2.	Nowy Targ 16-30	XXVII/240/2016 z dnia 5 września 2016 r.	ok. 19
3.	Zmiana mpzp Nowy Targ 21 (Lotnisko)	XIII/134/2019 z dnia 7 października 2019 r.	ok. 0,9
4.	Zmiana mpzp Nowy Targ 22 (Centrum)	L/477/2018 z dnia 25 czerwca 2018 r.	ok. 117,35

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ

5.	Zmiana mpzp Nowy Targ 24 (Dział)	XII/111/2019 z dnia 9 września 2019 r.	ok. 880
6.	Zmiana mpzp Nowy Targ 25 (Kowaniec - Kokoszków)	XIII/135/2019 z dnia 7 października 2019 r.	ok. 747,13
7.	Zmiana mpzp Nowy Targ 26 (Równia Szaflarska)	VI/61/2019 z dnia 8 kwietnia 2019 r.	ok. 19
8.	Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (Centrum Sportów Lodowych)	XII/112/2019 z dnia 9 września 2019 r.	ok. 10

Zgodnie z art. 15, ust. 2 pkt. 5 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, w planie miejscowym określa się obowiązkowo zasady ochrony dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej. Projekt planu, zgodnie z ww. ustawą musi zostać uzgodniony przez wojewódzkiego konserwatora zabytków.

5.2. Charakterystyka zasobów i analiza stanu dziedzictwa i krajobrazu kulturowego Nowego Targu.

5.2.1 Zarys historii Nowego Targu

Jak wykazują najnowsze badania archeologiczne dziki i surowy region Podhala zamieszkały był już w epoce kamienia. Zaledwie 10 km na południowy wschód od Nowego Targu, w skałach jaskini na Obłazowej odkryto ślady osadnictwa sprzed kilkunastu tysięcy lat, w tym najstarszą na terenie Polski kość ludzką oraz bumerang z ciosu mamuta.

W czasach średniowiecznych, w pobliżu dzisiejszego centrum Nowego Targu, istniała już zorganizowana osada o nazwie Stare Cło lub Długie Pole, lokowana przez Cystersów szczyrzyckich, których klasztor znajdował się w pobliskim Ludźmierzu. W niedalekim zaś Czorszynie wznosiła się warownia strzegąca granicy od strony węgierskiej, a na południu niewielki zameczek na Skałce w Szaflarach. Z roku 1326 pochodzi pierwsza wzmianka o Novum Forum, które w 1333 r. miało już wójta i plebana. 22 czerwca 1346 r. król Kazimierz Wielki powierzył lokację miasta na prawie magdeburskim wójtowi nowotarskiemu Dytrykowi Szyji. Powstało ono na nowym miejscu, w widłach Białego i Czarnego Dunajca, w tym też czasie wykształcił się jego miejski układ urbanistyczny z dużym centralnym rynkiem, od którego na wschód i na zachód odchodziła jedna ulica. Kazimierz Wielki był również fundatorem pierwszego kościoła pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, będącej patronką miasta. Kościół ten jest najstarszą świątynią Podhala.

Dzięki licznym przywilejom królewskim i rozwojowi rzemiosła miasto szybko się rozwijało. Już w 1396 r. Nowy Targ był ważnym ośrodkiem administracyjnym i handlowym z działającymi w pełnym składzie władzami samorządowymi. Od początku XV w. był miastem królewskim i siedzibą starosty. W XVI w. było tu już 100 domów, miasto uzyskało prawo składowania wielickiej soli i olkuskiego ołowiu, pobierania cła od wiezionych z Węgier towarów, regularnie odbywały się jarmarki.

Starostwo nowotarskie w XVI i XVII w. zmieniali właściciele. Byli nimi Ratułowie, Pieniążkowie, Kazanowscy i Komorowscy. Ci ostatni przeszli do historii jako ciemniźciele miejscowych chłopów. Ciągłe powiększanie obowiązków pańszczyźnianych wywołało protesty i wystąpienia chłopów z Klikuszowej i Czarnego Dunajca. W 1655 r. Nowy Targ został zdobyty i splądrowany przez Szwedów. W 1770 r. miasto przeszło we władanie austriackie. Pod koniec XIX w. wystąpiło znaczne ożywienie gospodarcze. W latach 1882-1886 na terenie dzisiejszego lotniska sportowego powstał unikatowy na skałę Małopolski obiekt militarny tj. austro-węgierski poligon artyleryjski. W jego skład wchodziły kompleks zabudowań koszarowych oraz pole strzelań.

Wybrukowano wtedy również ulice, założono w mieście stację telegraficzną, uruchomiono elektrownię, powstały cegielnia i drukarnia. Drukowana w niej była lokalna prasa – najpierw „Gazeta Podtatrzańska” (ok. 1903), a od 1913 r. tygodnik „Gazeta Podhalańska”

W XX wiek Nowy Targ wkroczył jako najważniejszy na Podhalu ośrodek życia społecznego i politycznego. Działały tu Stronnictwo Narodowo-Demokratyczne, Polskie Stronnictwo Ludowe „Piast” i kilka innych organizacji.

W 1911 r. powstał w Nowym Targu Związek Podhalan z prezesem Władysławem Orkanem. W roku tym dzięki członkom "Sokoła" utworzono Związek Drużyn Podhalańskich, które weszły później w skład II Brygady Legionów. W 1914 r. oddano do użytku szpital a miasto osiągnęło liczbę ponad 9000 mieszkańców.

Po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. Nowy Targ został siedzibą starostwa spisko-
orawskiego, połączonego w 1925r. ze starostwem nowotarskim w jeden powiat.

W 1924 r. wybudowano pierwsze schronisko na Turbaczu (które spłonęło
w 1933 r.), a w 1925r. utworzono rezerwat przyrody "Na Czerwonem" (później "Bór na
Czerwonem"). Rok później wybudowano szkołę powszechną na Kowańcu. W 1927 r.
powstał tartak, a w 1930 lotnisko nowotarskie. W tym samym roku poświęcono plac pod
budowę nowego kościoła. W 1932 r. powstał klub sportowy Podhale Nowy Targ i budynek
Komunalnej Kasy Oszczędności (dziś Urząd Miasta). W trakcie jego budowy odkryto
kilka monet rzymskich z IV w. n.e. Miały one znaleźć się w zbiorach gimnazjum
a w czasie wojny zaginąć. W 1934 r. odsłonięto pomnik Wł. Orkana, a w 1935 r. powstała
Wysokogórska Szkoła Rolnicza w Kokoszkowie.

W czasie hitlerowskiej okupacji wielu mieszkańców miasta i podhalańskich wiosek
prowadziło działalność konspiracyjną: w Konfederacji Tatrzańskiej, założonej w 1941 r.
przez Augustyna Suskiego i Jadwigę Apostoła, w Związku Walki Zbrojnej i w Tajnej
Organizacji Nauczania, kierowanej przez Piusa Jabłońskiego. W latach II wojny światowej
zginęło ok. 5 tyś. nowotarzan.

Lata powojenne przyniosły miastu poważne przeobrażenia gospodarcze, społeczne
i kulturalne. W 1951 r. ukończono w stanie surowym budowę nowego kościoła, przerwana
w czasie okupacji, a w 1962 r. został on konsekrowany pw. Najświętszego Serca Pana
Jezusa. W 1955 r. utworzono Nowotarskie Zakłady Przemysłu Skórzanego "Podhale",
które w czasach swojej świetności zatrudniały ponad 10 tysięcy ludzi. Pod koniec lat 50.
powstały pierwsze osiedla mieszkaniowe wielorodzinne: Topolowe, Zawadzkiego (obecnie
Suskiego). W 1961 r. otwarto halę lodową, a już pięć lat później Podhale Nowy Targ po raz
pierwszy zdobyło tytuł mistrza Polski w hokeju na lodzie. W latach 70. zbudowano
obwodnice centrum miasta – Aleje Tysiąclecia i "Zakopiankę". W 1974 r. otwarto
Powiatowy Dom Kultury, który trzy lata później otrzymał status Miejskiego Ośrodka
Kultury. W 1979 r. na lotnisku nowotarskim mszę świętą odprawił papież Jan Paweł II.
W tym samym roku rozpoczęto budowę nowego szpitala, która zakończyła się dopiero w
2008 r. Od 1985 r. trwała budowa hotelu "Skalny", jednego z najwyższych budynków w
mieście, obecnie galeria handlowa Buy&Fly i hotel B&B. Utworzono prewentorium
kolejowe im. Tadeusza Boya-Żeleńskiego na Kowańcu. Po 1989 r. w dawnym Domu Partii
przy al. Tysiąclecia umieszczono Urząd Rejonowy, a później siedzibę starostwa. W 1994
utworzono Euroregion Tatry z siedzibą po polskiej stronie w Nowym Targu.

Nowy Targ to najważniejsze na Podhalu centrum oświatowe. Początkowo, od
1867 r. istniała tu czteroklasowa koedukacyjna Szkoła Główna. Od 1873 r. czynione były
starania o utworzenie szkoły żeńskiej, która została otwarta w latach następnych. na
przełomie XIX i XXw. powstała Szkoła Przemysłowa a w 1923 r. Podhalańska Szkoła
Haftu „Szarotka”. W 1904 r. otwarte zostało nowotarskie gimnazjum. Odegrało ono istotną
rolę w kształtowaniu patriotycznych i obywatelskich postaw mieszkańców miasta
i Podhala. Obecnie na terenie miasta działa kilka szkół średnich, z których najbardziej
znane jest Liceum Ogólnokształcące im. Seweryna Goszczyńskiego. Ponad 50 lat ma
Szkoła Muzyczna I i II stopnia, w której kształcili się znani popularni muzycy
i kompozytorzy jak np. Lucjan i Jerzy Kaszyccy, Jan Kanty Pawluśkiewicz, Janusz
Stokłosa.

Od 2001 r. działa Podhalańska Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa, obecnie
Podhalańska Państwowa Uczelnia Zawodowa w Nowym Targu oraz Podhalański Ośrodek
Nauk Ekonomicznych (we współpracy z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie).

5.2.2 *Krajobraz kulturowy*

Zgodnie z aktualną definicją zawartą w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami *krajobraz kulturowy to postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka.*

Nowy Targ, miasto położone w widłach Białego i Czarnego Dunajca, od północy oparte o zbocza Gorców. Centrum miasta rozplanowane wokół dużego rynku o wymiarach 138 x 110 m (nieco mniejszego niż w Nowym Sączu). W XVI wieku w mieście znajdowało się 100 domów. Zniszczenia wojenne spowodowały, że w 1664 r. w Nowym Targu znajdowały się tylko 84 domy. Miasto rozwijało się jednak i w 1769 r. było w nim już 160 domów. Do dnia dzisiejszego można w centrum miasta zaobserwować pozostałości historycznego, sięgającego średniowiecza rozplanowania ulic, szczególnie dotyczy to przebiegu ul. Kolejowej – niegdyś główny trakt w kierunku orawskim oraz ul. Waksmundzkiej wraz z przylegającym obszarem – główny trakt na Nowy Sącz.

Rynek otoczony był do końca XVIII wieku drewnianą parterową zabudową. Po pożarze, który w 1784 roku zniszczył wiele budynków mieszkalnych i gospodarczych, a także kościół i dwór przystąpiono do wytyczania nowych ulic na planie szachownicy. Zaczęto wokół rynku budować murowane piętrowe kamienice, przebudowując jednocześnie układ pierzei. Wyprowadzone zostały wówczas z rynku po dwie ulice w narożnikach. W 1820 roku w Nowym Targu znajdowało się 520 domów, które poza bezpośrednim otoczeniem rynku były w większości drewniane.

Budowane w XIX w. wokół Rynku kamieniczki to budynki dwu lub trzykondygnacyjne, o elewacjach 3 do 5 osiowych. W 2 połowie XIX wieku wybudowany został murowany, pseudoklasykistyczny ratusz zwieńczony wieżą z zegarem. W roku 1884 położono brukowaną nawierzchnię rynku. W XIX w. układ urbanistyczny został wzbogacony o ważne obiekty publiczne – gmach Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. W latach 1898-1905 założony został w północno-zachodniej części centrum miasta park miejski. W 1904 r. powstał budynek Cesarsko-Królewskiego Gimnazjum przy ul. Krasieńskiego. W 1912 roku zburzona została stara szkoła, dzięki czemu powstał dzisiejszy kształt Placu Słowackiego. W 1914 r. wybudowany został szpital. W 1932 r. wybudowano gmach Komunalnej Kasy Oszczędności, w którym mieści się dziś Urząd Miasta. W 1934 r. odsłonięto pomnik Władysława Orkana. W 1949r. w dawnym więzieniu, w którym przez kilka dni przebywał Lenin, urządzone zostało muzeum. Część budynku związana z tym wydarzeniem wpisana została później do rejestru zabytków, wykreślona z rejestru w 2015r. W 1961 r. wybudowana została w centrum miasta Hala Sportowa, a w 1962 r. oddane zostało do użytku sztuczne lodowisko. W latach 70. powstały Aleje Tysiąclecia oraz *Zakopianka*, pozwalające na odciążenie układu staromiejskiego od ruchu tranzytowego. Wybudowanie tych dróg spowodowało również przestrzenne domknięcie historycznej struktury miasta: śródmieście okolone dotychczas od wschodu i północy rzeką, zostało ograniczone od zachodu i południa drogami krajowymi o dużym natężeniu ruchu.

Obecnie w panoramie miasta dominuje prócz wieży kościoła pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej również wieża kościoła pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa /tzw. Nowy Kościół/ oraz sylweta hotelu B&B z galerią Buy&Fly. W części południowej koncentrują się osiedla zabudowy wielorodzinnej, z intensywnie rozwijającą się nową zabudową wielorodzinną na os. Polana Szaflarska. We wschodniej części miasta zauważalny już jest, obok Miejskiej Oczyszczalni Ścieków teren Strefy Aktywności Gospodarczej wraz z Nową Targowicą. Część gospodarcza miasta wyraźnie widoczna jest też od zachodniej strony, gdzie na terenach po byłych Nowotarskich Zakładach Przemysłu Skórzanego PODHALE,

wśród sosnowych lasów prężnie działa kilkadziesiąt firm i zakładów w tym tacy krajowi potentaci jak Wojas S.A. czy PW Demar.

Część północna Nowego Targu, rozłożona na południowych stokach Gorców stanowiących tło krajobrazowe miasta rozwijała się stopniowo wzdłuż potoków Kowaniec, Klikuszówka, Zadział. Obecnie ta część miasta znajduje się pod dużą presją inwestycyjną nowej zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej. Powstają nowe osiedla, zabudowa mieszkaniowa nabiera coraz bardziej intensywnego charakteru.

Współczesny Nowy Targ charakteryzuje się złożoną strukturą przestrzenną i społeczno-gospodarczą, będącą wynikiem ewolucyjnego rozwoju miasta, zaburzanego incydentalnymi zdarzeniami o charakterze klęsk żywiołowych /pożary, powodzie/ i dziejowych /m.in. potop szwedzki/ oraz okresowymi trendami w polityce przestrzennej.

5.2.3 Zabytki nieruchome

Do najstarszych obiektów zabytkowych na obszarze Nowego Targu należą obiekty sakralne.

➤ Najstarszym zabytkiem miasta jest zespół kościoła parafialnego pw. Św. Katarzyny. Wpisany w układ lokacyjny miasta 1346r. W skład zespołu wchodzi:

- Kościół: najstarszy na Podhalu, prezbiterium gotyckie, po 1346r. nawa manierystyczna, ok. 1606-1608; barokowa przebudowa całości 1765-1766. Murowany.

Wystrój wnętrza kościoła utrzymany jest w stylu barokowym. W głównym ołtarzu znajduje się obraz Św. Katarzyny (z 1892 roku). W lewym ołtarzu bocznym mieści się obraz Przemienienia na górze Tabor. Zdobią go figury Mojżesza i Eliasza, zaś w antepedium wprawiona jest tłoczona skóra – kurdyban, wg legendy przywieziony spod Wiednia przez Jana III Sobieskiego. Z prawej zaś strony znajduje się ołtarz św. Józefa który jest kopią bogatego, barokowego ołtarza zniszczonego w pożarze w 1932 roku, w którym znajduje się jego obraz (1970 rok). Drugi obraz, umieszczony w tym ołtarzu, to wizerunek św. Agnieszki Męczennicy. Obydwa te obrazy przysłaniają ukoronowaną figurę Matki Bożej Królowej. Ołtarz wieńczy obraz św. Anny z Maryją i św. Joachimem oraz postać św. Michała Archanioła, deptającego szatana. Niżej na ścianach nawy po każdej stronie jest jeszcze jeden ołtarz – z lewej z figurką św. Antoniego z Dzieciątkiem, św. Teresy i Św. Kunegundy oraz obrazem Matki Bożej Wniebowziętej (z 1899 roku); zaś z prawej ołtarz poświęcony św. Mikołajowi, św. Barbarze oraz św. Teresie, której obraz wisi w tym ołtarzu. Ciekawy jest także chór muzyczny z tyłu kościoła. Dzięki pracom konserwatorskim odsłonięto umieszczone na balustradzie XVIII-wieczne zdobienia i malowidła, będące ilustracją do fragmentów psalmów. Miały one za zadanie wzbudzić pogardę dla wartości doczesnych i ulotnych. Balustrada podzielona jest na 7 pól. Pierwsze i ostatnie malowidło noszą podpisy: "Panie przed Tobą wszelkie pragnienie moje, y wzdychanie moje nie jest tajne Tobie"; oraz: "Me wchodź wsad zslugą twoim, albowiem nie każdy będzie usprawiedliwiony przed obliczem twoim".

Więcej na temat wyposażenia kościoła w dalszej części opracowania dotyczącej obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych.

- Dzwonnica: zbudowana lub gruntownie przebudowana 1727, barokowa murowana;

- Cmentarz: założony ok. 1346r. (związany z układem lokacyjnym); mur XVIIIw., barokowy, z bramkami murowanymi; barokową 1765 i pseudobarokową 1987.
 - Plebania: 2 poł. XIXw. przebudowana 1931r., murowana, parterowa.
 - Zespół kapliczek różańcowych ze sztuczną grotą, tradycyjny, murowany od ok. 1987r.
 - Zespół zabudowań gospodarczych plebani, po wschodniej stronie kościoła, na skarpie nad Dunajcem, przy ul. Kościelnej. Pocz. XXw., przebudowany współcześnie, zgrupowany wokół dziedzińca wewnętrznego.
- Zespół kościoła pw. Św. Anny i cmentarza komunalnego:
- Kościół: wg tradycji 1219r., w rzeczywistości XV/XVIw. gruntownie remontowany przed 1610r. (wówczas erygowano tu bractwo św. Anny), otoczony przez pewien czas sobotami (wzmiankowanymi tylko w 1761), z wieżą dobudowaną zapewne 1772, remontowany 1865, 1879 (wieżyczka na sygnaturkę), 1903 (pokrycie dachu eternitem), 1926 (przywrócenie pokrycia gontowego), 1974, 2002. Drewniany, konstrukcji zrębowej, wtórnie wzmacnianej lisicami, z wieżą konstrukcji słupowej, ściany szalowane deskami, dachy gontowe.
Późnobarokowy ołtarz główny pochodzi z I poł. XVIII wieku. W jego polu środkowym umieszczono obraz Rodziny N.P. Marii z 1516 r. (przykryty obrazem Św. Rodziny z 1763r.), a w górnej kondygnacji obraz Matki Boskiej z Dzieciątkiem z pocz. XVI wieku. W ołtarzach bocznych z końca XVII wieku znajdują się barokowe obrazy: św. Marii Magdaleny i św. Marii Egipcjanki w lewym oraz Matki Boskiej Łaskawej i św. Rozalii w prawym. Malowidła ściennie autorstwa urodzonego w Nowym Targu malarza Hipolita Lipińskiego z ok. 1880 roku, przedstawiają m.in. legendę o założeniu kościoła przez zbójników. Do ciekawszych elementów wyposażenia wnętrza należą także: rokokowa ambona, organy z 2 poł. XVIII wieku oraz dwie gotyckie rzeźby przedstawiające Matkę Boską Bolesną i św. Jana Ewangelistę. Więcej na temat wyposażenia kościoła w dalszej części opracowania dotyczącej obiektów wpisanych do rejestru zabytków ruchomych.
Podczas ostatniego remontu, przeprowadzonego w l. 1998–2001, odnowiono m.in. malowidła ściennie i położono marmurową posadzkę. Kościół znajduje się na małopolskim Szlaku Architektury Drewnianej. Jest to najstarsza góralska świątynia na Podhalu.
 - Cmentarz komunalny: założony 1790r. jako rozbudowa dawnego cmentarza parafialnego przy kościele św. Anny. Rozszerzany systematycznie ku północy i zachodowi i obecnie ku wschodowi (w 1937 i po II wojnie światowej i obecnie). Wielokwaterowy ze starodrzewiem. Najstarsza część otoczona ogrodzeniem z kamienia łamanego. Zachowane nagrobki z II poł. XIXw., obeliski kamienne oraz krzyże żeliwne na cokółkach.
- Kościół parafialny pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa – 1928 zatwierdzony projekt i rozpoczęcie budowy przerwanej w latach 1939-1945, ukończony 1951, konsekrowany 1962. Modernistyczno-neobarokowy, murowany z cegły i kamienia łamanego, kryty blachą. Zwrócony na południe, z wieżą od strony północnej. Teren wokół otoczony metalowym ogrodzeniem, z bramą od strony północnej, przy elewacji północnej krzyż misyjny 1959r.

- Dawny cmentarz żydowski. Założony 1874, zdewastowany w czasie II wojny światowej, uporządkowany w 1990r. Otoczony siatką, zadrzewiony, bez układu. Rozetki kamiennych macew z inskrypcjami hebrajskimi. Pomnik ofiar holokaustu gminy żydowskiej Nowego Targu w czasie okupacji.
- cmentarz choleryczny przy ul. Polnej. Wg tradycji miejsce pochówku żołnierzy rosyjskich zmarłych w czasie epidemii w 1848r. podczas przemarszu z interwencją przeciw powstaniu węgierskiemu w okresie Wiosny Ludów. Trójkątny płacyk na skarpie Dunajca, oznaczony figurą wzniesioną w poł. XIXw. w formie słupa na rzucie kwadratu, zwieńczonego dachem namiotowym.
- Kapliczka św. Jana Kantego, przed zachodnią pierzeją Rynku, koniec XIXw. historyzm, grupa: Święty w todze i birecie prof. oraz klęcząca dziewczyna z rozbitym dzbanem, na wysokim cokole, pod daszkiem blaszanym. Całość otoczona ogrodzeniem kutym między kamiennymi słupkami.
- Kapliczka Św. Jana Nepomucena, ul. Kościuszki (przy moście na Czarnym Dunajcu), XVIII/XIXw. fundatorzy: F. Rek, A. de Udrys, późny barok, figura kamienna, ogrodzenie metalowe na postumencie z napisem i nazwiskami fundatorów.
- Kapliczka koło zagrody Buflak nr 10, przy drodze na Turbacz. Wzniesiona 1882, słupowa, z kamienia łamanego, bielona, z wnękami na figury, nakryta dachem namiotowym gontowym, w ostatnich latach odnowiona. We wnękach ołtarzyk z figurą Matki Boskiej z Dzieciątkiem, Pasyjka, Chrystus Frasobliwy. Wszystkie drewniane, polichromowane, barokowo-ludowe z czasów budowy.

Wybrane zabytki niesakralne

- Ratusz – historyzm – późny klasycyzm. Murowany, tynkowany, piętrowy, na planie prostokąta, z ryzalitem, sygnaturką, zegarem i balkonem w elewacji frontowej z przybudówką wejściową w elewacji tylnej. Związany z lokacją 1346. Pierwszy raz wzmiankowany 1594, wielokrotnie niszczone przez pożary; 1657 (po nim na odbudowę ratusza król Jan Kazimierz nadał młyn i tartak), 1729, 1784. Odbudowany XVIII/XIXw. jako murowany (zaznaczony na planie katastralnym 1846). Przebudowany w poł. XIXw. (historyzm) i w okresie międzywojennym. Obecnie gruntownie odnowiony.
- Gimnazjum, ob. I LO im. Goszczyńskiego, Pl. Krasińskiego 1- 1904, Budynek zaprojektował architekt Teodor Talowski, ten sam, którego dziełem jest kościół pod wezwaniem Najświętszego Serca Pana Jezusa. Budynek jest trzykondygnacyjny, na planie prostokąta o długości 61 metrów i szerokości 19 metrów. Zaprojektowano w nim 13 wielkich pracowni do poszczególnych przedmiotów, bibliotekę i aulę, w której pomieszczono kaplicę.
- Budynek dawnej Bursy Gimnazjalnej, ul. Nadwodnia 5, - wzniesiony 1911, proj. K. Wiszniewski, secesyjno-historyzujący, murowany, piętrowy, wolnostojący na rzucie prostokąta z ryzalitami. Fasada siedmioosiowa, artykułowana gzymsami. Parter pokryty pseudorustyką. Stolarka okienna sześciokwaterowa, brama z kutą kratą.

- Budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego SOKÓŁ, pl. Słowackiego 14 – ok. 1908, secesyjny, murowany, piętrowy.
- Dworzec kolejowy, wzn. 1898r. Murowany, tynkowany. Historyzm. Parterowy, na rzucie wydłużonego prostokąta, z ryzalitem, środkowym piętrowym zajęтым przez hall kasowy pośrodku. Fasada jedenastoosiowa, z ryzalitem środkowym trójosiowym, zwieńczonym trójkątnym przyczółkiem.
- Gmach Urzędu Miasta, pl. Słowackiego 3, 1931r., proj. S.Meyer, modernistyczny, murowany, dwupiętrowy.

Studium historyczno-urbanistyczne Nowego Targu, sporządzone przez zespół pod kierownictwem mgr Zbigniewa Beiersdorfa 1990-1992 r. zawiera katalog obiektów obejmujący 853 pozycje, z czego obiekty zabytkowe - 284 oraz obiekty tradycyjne – 569. W niniejszym opracowaniu przedstawiono jedynie kilkanaście obiektów najbardziej znanych i charakterystycznych dla Nowego Targu. Spora część obiektów, szczególnie budynków mieszkalnych i gospodarczych obecnie już nie istnieje

5.2.4 *Zabytki ruchome*

Do zabytków ruchomych należy w pierwszej kolejności zaliczyć wyposażenie kościołów pw. Św. Anny i pw. Św. Katarzyny wpisane zresztą do rejestru zabytków ruchomych, samochód sprzed II wojny światowej w rękach prywatnych, wybrane okazy sztuki i rzemiosła w Muzeum Podhalańskim im. Czesława Pajerskiego np. maszyna drukarska z końca XIXw. Pojedyncze obiekty znajdują się również w rękach prywatnych. Stosunkowo niedawno władze miasta zakupiły obraz olejny Adama Gorczyńskiego sprzed 1870 r. przedstawiający panoramę Nowego Targu na tle Tatr.

5.2.5 *Zabytki archeologiczne*

Na terenie miasta brak jest znaczących zabytków archeologicznych, natomiast istnieją następujące stanowiska archeologiczne:

1. stanowisko nr 9 – os. Nowe, działka nr ewid. 3256;
2. stanowisko nr 12 – os. Witkówka /Niwa/, działka nr ewid. 1183;
3. stanowisko nr 13 – os. Niwa, działka nr ewid. 1978;
4. stanowisko nr 14 – os. Grel, działka nr ewid. 377, 376;
5. stanowisko nr 15 – os. Niwa, działka nr ewid. 507;
6. stanowisko nr 16 – os. Konfederacji Tatrzańskiej, działka nr ewid. 16079/1, 16078/2;
7. stanowisko nr 17 – os. Podczerwone, działka nr ewid. 16491
8. stanowisko nr 22 – Miasto lokacyjne określone przebiegiem dzisiejszych ulic:
od południa – ul. Długa,
od zachodu – ul. Sokoła,
od północy – obniżenie skarpy rzeki Czarny Dunajec,
od wschodu – ul. Jana Kazimierza
wraz z obszarem zabudowy przy tych ulicach.

Powyższe stanowiska archeologiczne zostały wyznaczone w ramach Archeologicznego

Zdjęcia Polski (AZP), którym objęta jest jedynie środkowa i północna część miasta.

W 2018r. została założona przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Nowym Targu karta ewidencyjna zabytku archeologicznego obejmująca historyczne centrum miasta AZP nr 114-57 nr st. 22.

5.3. *Zabytki objęte prawnymi formami ochrony*

Zgodnie z art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, formami ochrony zabytków są:

- 1) wpis do rejestru zabytków;
- 2) uznanie za pomnik historii;
- 3) utworzenie parku kulturowego;
- 4) ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Na obszarze miasta funkcjonują jedynie dwie z ww. form a mianowicie wpis do rejestru oraz ustalenia planów miejscowych.

- I. Do rejestru zabytków nieruchomych obecnie wpisane są 4 obiekty:
 1. Zespół Kościoła Parafialnego pw. Św. Katarzyny Aleksandryjskiej, ul. Kościelna – nr rej. A-40 z 02.01.1970 r.
 - a) kościół
 - b) dzwonnica
 - c) ogrodzenie
 - d) plebania
 - e) stodoła
 - f) stajnia
 2. Zespół Kościoła Cmentarnego pw. Św. Anny, ul. Zacisze – nr rej. XII-49-30 z 04.04.1930r.
 - a) Kościół
 - b) Ogrodzenie
 3. Budynek d. bursy gimnazjalnej, ul. Nadwodnia 5 - nr rej. A-1501/M z 07.06.2018 r.
 4. Gimnazjum, ob. I LO im. Goszczyńskiego, Pl. Krasieńskiego 1 – nr rej. A-851 z 28.12.1998r.
~~– Dawne Więzienie – Cela, ob. Dom nr 10 – nr rej. 125 z 27.03.1969r. – skreślony decyzją z dnia 15.07.2015 r ;~~
~~– Willa „Anna”, ul. Kowanice 4e – nr rej. A-127/M z 18.12.2007r., – skreślona decyzją z dnia 05.01.2015 r.~~
- II. Do rejestru zabytków ruchomych wpisane są:
 1. zabytki malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego stanowiące wyposażenie kościoła parafialnego pw. Św. Katarzyny, a mianowicie:
 - 1-2/ dwa portale barokowe w dzwonnicy, po stronie wschodniej 1701 i od zachodniej 1765;
 - 3-4/ portal od zakrystii, kamienny, barokowy, w. XVIII z malowanym w owalu portretem ks. Józefa Sawickiego, prepozyta nowotarskiego i restauratora kościoła w 3 ćw. w.XVIII; drzwi dębowe z 2 poł. XVIII w.;

- 5-7/ ołtarz główny, barokowy, w. XVIII i XIX, przerabiany, z obrazem św. Katarzyny, mal. olej na płótnie w r. 1899 przez Wł. Rossowskiego w tradycji barokowej; oraz obrazem adoracji NP Marii przez świętego – w zwieńczeniu;
 - 8-12/ ołtarz boczny lewy, przy tęczycy, barokowy, w. XVIII, z obrazem Ostatniej Wieczery mal. olej na płótnie ok. r. 1830 przez Jana Jurczyka, w tradycji barokowej oraz obrazem Przemienienia Pańskiego, barokowym, w. XVIII, dwoma rzeźbami św. Piotra i Pawła po bokach, współczesnymi i kurdybanowym antepedium w stylu „rejencji”;
 - 13/ ołtarz boczny prawy, ludowo-barokowy w. XIX;
 - 14-15/ ołtarz boczny lewy, w nawie, barokowo-ludowy, w. XIX z współczesnym obrazem Wniebowzięcia NP Marii;
 - 16-18/ ołtarz w kaplicy pn., barokowy, w. XVIII, z bramkami, dwoma rzeźbami aniołów po bokach i obrazem Wniebowzięcia NP Marii w zwieńczeniu, mal. olej na płótnie, w tradycji barokowej, w. XIX;
 - 19-20/ ambona barokowa, w. XVIII, z obrazem Chrystusa Dobrego Pasterza na zaplecku i obrazami czterech ewangelistów w plynach parapetu;
 - 21-22/ chór muzyczny drewniany, barokowy, w. XVIII /pocz./ z malowidłami na parapecie, przedstawiającymi stan duszy uciśnionej;
 - 23/ chrzcielnica z aniołkiem jako kariatydą, barokowa, w. XVIII;
 - 24/ szafa zakrystyjna z malowaną sceną Zwiastowania, barokowa;
 - 25/ lawaterz cynowy, w. XVIII;
 - 26/ obraz Chrystusa Ukrzyżowanego, barokowy, w. XVIII;
 - 27/ obraz Ecce Homo, barokowy, w. XVIII.
 - 28/ portret ks. Józefa Sawickiego, prepozyta nowotarskiego /na plebani/ barokowy, poł. XVIII;
 - 29/ obraz Chrystusa Miłosiernego, ludowy w. XIX;
 - 30/ feretron z rzeźbą Matki Boskiej, barokowy, w. XVIII /we wnęce dzwonnicy/;
 - 31-33/ grupa Ukrzyżowania za zasłoną ołtarza głównego, barokowa, w. XVIII;
 - 34/ rzeźba Chrystusa Ukrzyżowanego w kaplicy Pd. barokowa, w. XVII;
 - 35-37/ grupa Ukrzyżowania w dzwonnicy, barokowa, rzeźby Matki Boskiej i św. Jana w tradycjach gotyckich, ok. 1600r.;
 - 38-40/ rzeźby Chrystusa i dwóch łotrów w ogroju przy wieży, barokowo-ludowe, w. XVIII;
 - 41-42/ rzeźby św. Piotra i Sebastiana we wnękach na dzwonnicy, barokowe, w. XVIII;
 - 43-44/ rzeźby Matki Boskiej: 1/ Wniebowziętej, barokowa, w. XVIII na przyczółku kruchty pd. i 2/ Niepokalanie Poczętej, barokowa, w. XVII/XVIII, na zewnątrz pd. ramienia transeptu;
 - 45/ krata w arkadzie kaplicy, barokowa, przed 1761r.;
 - 46/ monstrancja, rokokowa, w. XVIII;
 - 47-48/ dwa kielichy; gładki i renesansowy z r. 1602;
 - 49-54/ sześć relikwiarzy rokokowych i klasycystycznych, w. XVIII i ok. poł. XIXw.;
 - 55/ ornat biały z kolumna haftowaną, w. XVII /1 poł./;
 - 56/ pozostałości sgraffita z fragmentem fryzu i data 1606 na ścianie pd.;
 - 57-58/ bramka w ogrodzeniu kościoła, z rzeźbą św. Jana Nepomucena w zwieńczeniu, barokowa, 1763r.
2. zabytki malarstwa, rzeźby i rzemiosła artystycznego z wyposażenia kościoła drewnianego pw. Św. Anny, a mianowicie:
- 1/ na strychu zakrystii okienko fazowane, ze starą kratą;

- 2/ ołtarz główny, barokowy, ok. 1700r., architektoniczny, rozbudowany z bramkami i kolumnami oraz rzeźbami śś. Wojciecha, Stanisława B-pa, Wacława i Floriana, współczesnymi a także;
 - 3/ obrazem św. Rodziny, mal. temperą na desce, gotyckim 1516r.;
 - 4/ obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, mal. temperą na desce, gotyckim, z 2 poł. XV w. ze złotym wyciskany tłem;
 - 5/ ołtarz boczny prawy, barokowy, w. XVII/XVIII, w współczesnym obrazem Matki Boskiej Nieustającej Pomocy oraz
 - 6/ obrazem św. Marii Magdaleny, barokowym, w. XVIII, a także
 - 7-9/ rzeźbami: św. Jana ewangelisty, gotycką, ok. r. 1470; Matki Boskiej ludową w tradycjach gotyckich, w. XVII/XVIII i Świętej, ludowo-barokowa, w. XVIII/XIX;
 - 10/ boczny ołtarz prawy, barokowy, w. XVII/XVIII, z współczesnym obrazem św. Marii Magdaleny oraz św. Marii Egipcjanki w zwieńczeniu;
 - 11/ ambona rokokowa, 2 poł. XVIII.;
 - 12/ organy rokokowe, 2 poł. XVIII.;
 - 13-15/ obrazy: Matki Boskiej z dzieciątkiem, barokowy, w. XVIII/XIX/; Chrystusa Jerozolimskiego, barokowy, w. XVIII; Św. Anny Samotrzeciej, ludowy, 1868r.;
 - 16-18/ sztychy barokowe z przedstawieniami: Ukrzyżowania /dwa/ i św. Katarzyny, w. XVIII;
 - 19/ Drzeworyty ludowe, 1895r. z przedstawieniami Chrystusa Frasobliwego i Ukrzyżowania;
 - 20-27/ obrazki na szkle, ludowe, w. XIX-XX, z przedstawieniami: Matki Boskiej z Dzieciątkiem /4/, Złożenia w grobie, Bożego Narodzenia /2/, pasterza;
 - 28 fragment polichromii na strychu nad prezbiterium w formie cz. fryzu z motywem wolich oczu, monochromatyczny;
 - 29-30/ płaskorzeźby Zwiastowania i św. Trójcy, ludowo-barokowe, w. XVIII;
 - 31-32/ rzeźba śś. Barbary i Katarzyny, barokowe, w. XVIII;
 - 33-34/ rzeźby Chrystusa Ukrzyżowanego, ludowo-barokowe, w. XVII i XVIII;
 - 35/ posążek św. Józefa, rokokowy, 2 poł. w. XVIII;
 - 36/ relikwiarz św. Anny w kształcie ręki, w. XVIII.
- III. W obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego - niektóre plany miejscowe obejmują tereny i obiekty objęte ochroną konserwatorską i przez to odnoszą się w szczególności do kwestii ochrony zabytków – mpzp NOWY TARG 17 Czerwone Niżne, mpzp NOWY TARG 22 (Centrum), mpzp NOWY TARG 23 Niwa-Grel, mpzp NOWY TARG 24 Dział, mpzp NOWY TARG 25 Kowaniec-Kokoszków, mpzp NOWY TARG 27 Gliniki, mpzp NOWY TARG 30 Podmieścisko-Stawiska

5.4. Zabytki w gminnej ewidencji zabytków

Gminna ewidencja zabytków uaktualniona Zarządzeniem Burmistrza Miasta Nr 0050.Z.105.2019 z dnia 3 września 2019 r. obejmuje 483 obiektów. Wśród obiektów wpisanych do ewidencji zabytków dominują budynki mieszkalne, kamienice w centrum miasta, kapliczki, ale i również znajdują się obiekty inżynieryjne.

Lista obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków:

- 1) **KAPLICZKI:** Rynek (Św. Jana Kantego), ul. Św. Anny – Zacisze (Matki Boskiej Różańcowej z Dzieciątkiem), ul. Św. Anny – Grel, os. Buflak k/nr 10 (Matki Boskiej z Dzieciątkiem Jezus), Dział, ul. Jana Pawła II (Matki Boskiej z dzieciątkiem), ul. Kasprowicza (św. Leonarda), ul. Kokoszków 81, ul. Kolejowa k/nr 119 (Św. Jerzego), ul. Kolejowa 147 (krzyż), ul. Kościuszki k/nr 5 (Św. Jana Nepomucena), ul. Kotlina k/nr 20, ul. Kowaniec k/nr 169, ul. Nadmłynówka k/nr 24 (Św. Franciszka z Asyżu), os. Niwa k/nr 10, os. Nowe k/nr 40, os. Oleksówki k/nr 29, ul. Polna, os. Robów k/nr 15 (Matki Bożej), os. Robów k/nr 31, ul. Składowa k/nr 18, ul. Szaflarska k/nr 94 (Niepokalanego Poczęcia NMP), ul. Szafarska 128 (krzyż), os. Szuflów 9c, ul. Waksmundzka (Św. Doroty), ul. Waksmundzka w str. Waksunda, Kapliczka Buflak 11, Kapliczka Niwa 19.
- 2) **MOST KOLEJOWY** - na pot. Czarny Dunajec;
- 3) **MOST DROGOWY** - na pot. Czarny Dunajec, ul. Kościuszki;
- 4) **KOŚCIÓŁ p. w. Najświętszego Serca Pana Jezusa**, ul. Królowej Jadwigi;
- 5) **CMENTARZ ŻYDOWSKI** (nieczynny), ul. Jana Pawła II – obok nr 84;
- 6) **MUR CEGLANY** na cmentarzu komunalnym;
- 7) **os. Bereki** – Nr 5, Nr 8, Nr 9, Nr 17, Nr 29, Nr 31;
- 8) **os. Buflak** – Nr 5, Nr 9, Nr 10, Nr 11, Nr 12;
- 9) **ul. Ceramiczna** – Nr 2, Nr 4, Nr 7;
- 10) **ul. Długa** – Nr 3, Nr 4, Nr 9, Nr 10, Nr 24, Nr 32, Nr 34, Nr 35, Nr 36, Nr 37, Nr 54, Nr 62, Nr 86, Nr 98, Nr 103, Nr 114, Nr 120, Nr 122, Nr 123 (za nr 121), Nr 124, Nr 126, Nr 151;
- 11) **os. Gazdy** - Nr 26
- 12) **ul. Grel** - Nr 7, Nr 11, Nr 13, Nr 19, Nr 20, Nr 22, Nr 43, Nr 45
- 13) **ul. Harcerska** – Nr 1, Nr 11, Nr 12, Nr 13;
- 14) **ul. Jana Kazimierza** – Nr 2, Nr 6, Nr 7, Nr 11, Nr 17, Nr 19, Nr 21;
- 15) **ul. Jana Pawła II** – Nr 10, Nr 30, Nr 33, Nr 38, Nr 43, Nr 73, Nr 84;
- 16) **ul. Jana III Sobieskiego** - Nr 5, Nr 11, Nr 21;
- 17) **ul. Kasprowicza** – Nr 8, Nr 10, Nr 12, Nr 15, Nr 16, Nr 19, Nr 28, Nr 60, Nr 61, Nr 64, Nr 65, Nr 66, Nr 88, Nr 92, Nr 98, Nr 100, Nr 104, Nr 106, Nr 112, Nr 114;
- 18) **ul. Kazimierza Wielkiego** – Nr 6, Nr 11, Nr 12;
- 19) **ul. Klikuszówka** - Nr 20, Nr 25;
- 20) **ul. Kokoszków** – Nr 1, Nr 2, Nr 9, Nr 10, Nr 11, Nr 14, Nr 18, Nr 25, Nr 34, Nr 38, Nr 59, Nr 71, Nr 91;
- 21) **ul. Kolejowa** – Nr 2, Nr 3, Nr 6, Nr 31, Nr 35, Nr 37, Nr 39, Nr 43, Nr 59, Nr 71, Nr 73, Nr 76, Nr 96, Nr 111, Nr 113, Nr 115, Nr 117, Nr 122, Nr 127, Nr 128, Nr 130, Nr 131, Nr 140, Nr 141, Nr 150, Nr 162, Nr 166 (dworzec PKP);
- 22) **ul. Kościelna** – Nr 2, Nr 7;
- 23) **ul. Kościuszki** – Nr 2, Nr 3, Galeria Jatki – Nr 4, Nr 5, Nr 8;
- 24) **ul. Kotlina** – Nr 1, Nr 3, Nr 4, Nr 5, Nr 7, Nr 8, Nr 9, Nr 10, Nr 13, Nr 14, Nr 15, Nr 16, Nr 17, Nr 21;

- 25) **ul. Kowaniec** – Nr 6b (dawniej Nr 2), Nr 6d, Nr 12, Nr 14, Nr 20, Nr 38, Nr 39, Nr 41, Nr 45, Nr 47, Nr 48, Nr 58, Nr 66, Nr 67, Nr 69, Nr 70, Nr 71, Nr 94, Nr 96, Nr 106, Nr 107, Nr 109, Nr 117, Nr 125, Nr 127, Nr 130, Nr 143, Nr 169, Nr 177;
- 26) **ul. Krasińskiego** – Nr 1, Nr 2, Nr 4, Nr 7, Nr 11, Nr 17, Nr 19, Nr 23, Nr 24, Nr 30, Nr 34, Nr 45, Nr 47, Nr 49, Nr 50, Nr 58, Nr 59;
- 27) **ul. Królowej Jadwigi** – Nr 3, Nr 12, Nr 20, Nr 26, Nr 33, Nr 37, Nr 39, Nr 55, Nr 71, Nr 90, Nr 106, Nr 110;
- 28) **ul. Krzywa** – Nr 1 (róg z pl. Słowackiego);
- 29) **ul. Ludźmierska** – Nr 1, Nr 2, Nr 4, Nr 10, Nr 22, Nr 25, Nr 46, Nr 48;
- 30) **os. Marfiana Góra** – Nr 2, Nr 3;
- 31) **ul. Na Równi** – Nr 3, Nr 7, Nr 8, Nr 10, Nr 30, Nr 35;
- 32) **ul. Nadmłynówka** – Nr 3, Nr 5, Nr 10, Nr 11, Nr 13, Nr 16, Nr 20, Nr 23, Nr 25, Nr 35, Nr 41;
- 33) **ul. Nadwodnia** – Nr 1, Nr 3, Nr 5, Nr 6, Nr 8, Nr 32, Nr 34, Nr 38;
- 34) **os. Niwa** – Nr 3, Nr 4, Nr 11, Nr 18, Nr 23, Nr 41, Nr 43, Nr 92, Nr 93a, Nr 97, Nr 100;
- 35) **os. Nowe** - Nr 26, Nr 40, Nr 41, Nr 47, Nr 48, Nr 54;
- 36) **ul. Ogrodowa** – Nr 9, Nr 19, Nr 33, Nr 43, Nr 48, Nr 52, Nr 66, Nr 67, Nr 69/71, Nr 70, Nr 72;
- 37) **os. Oleksówki** - Nr 21, Nr 29, Nr 42;
- 38) **ul. Orkana** – Nr 15;
- 39) **ul. Podtatrzańska** – Nr 1, Nr 12, Nr 15, Nr 22, Nr 30, Nr 40, Nr 57;
- 40) **ul. Przechodnia** - Nr 2;
- 41) **os. Robów** – Nr 1, Nr 2, Nr 15, Nr 31, Nr 32;
- 42) **Rynek** - Nr 1, Nr 3, Nr 4, Nr 5, Nr 6, Nr 7, Nr 9, Nr 10, Nr 11, Nr 12, Nr 13, Nr 14, Nr 15, Nr 16, Nr 17, Nr 18, Nr 19, Nr 20, Nr 21, Nr 24, Nr 25, Nr 26, Nr 29 - 30, Nr 31, Nr 33 - 34, Nr 35, Nr 36, Nr 37, Nr 38, Nr 39;
- 43) **ul. Składowa** - Nr 6, Nr 8, Nr 12, Nr 22;
- 44) **ul. Skotnica** - Nr 3, Nr 11, Nr 29;
- 45) **ul. Słoneczna** - Nr 11 (Willa Jasna);
- 46) **pl. Słowackiego** – Nr 12, Nr 13, Nr 15;
- 47) **ul. Sokola** - Nr 2;
- 48) **ul. Szaflarska** – Nr 1, Nr 4, Nr 5, Nr 7, Nr 25a, Nr 31, Nr 33, Nr 36, Nr 42, Nr 44, Nr 46, Nr 48, Nr 51, Nr 53, Nr 59, Nr 62, Nr 63, Nr 65, Nr 71, Nr 80, Nr 90;
- 49) **ul. Szkolna** – Nr 1, Nr 2;
- 50) **ul. Szpitalna** - Nr 12;
- 51) **os. Szufłów** – Nr 2, Nr 3;
- 52) **ul. Św. Anny** – Nr 2, Nr 4, Nr 6, Nr 8, Nr 15, Nr 40, Nr 42, Nr 44, Nr 47, Nr 48, Nr 52, Nr 60, Nr 72, Nr 73, Nr 80, Nr 82, Nr 83, Nr 84, Nr 93, Nr 100, Nr 107, Nr 113, Nr 115, Nr 117, Nr 123, Nr 133, Nr 135, Nr 136;
- 53) **ul. św. Doroty** - Nr 10, Nr 25, Nr 31, Nr 43, Nr 49, Nr 53;
- 54) **ul. Św. Katarzyny** – Nr 1, Nr 3;
- 55) **ul. Ustronie** – Nr 1, Nr 8;
- 56) **ul. Waksmundzka** – Nr 1, Nr 2, Nr 10, Nr 11, Nr 13, Nr 18, Nr 21, Nr 37, Nr 38, Nr 39, Nr 40, Nr 45, Nr 53, Nr 56, Nr 58, Nr 60, Nr 71, Nr 76, Nr 80, Nr 86, Nr 91, Nr 93, Nr 105-107, Nr 112, Nr 117, Nr 118, Nr 119, Nr 121, Nr 122, Nr 123, Nr 125, Nr 127, Nr 129, Nr 131, Nr 134, Nr 135, Nr 143, Nr 151, Nr 168, Nr 171, Nr 174, Nr 199, Nr 201;
- 57) **ul. Zacisze** – Nr 1, Nr 3, Nr 8, Nr 10, Nr 12, Nr 15, Nr 16;
- 58) **os. Zadział** – Nr 4, Nr 5, Nr 21, Nr 23, Nr 24, Nr 28;

59) **ul. Zielona** – Nr 6, Nr 15, Nr 16, Nr 17, Nr 19.

Ponadto w ewidencji zabytków znajduje się 51 zabytkowych nagrobków znajdujących się na cmentarzu komunalnym.

Gminna ewidencja zabytków jest na bieżąco uaktualniana.

Ponadto w 2018r. została założona przez Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Nowym Targu karta ewidencyjna obiektu – Układ urbanistyczny historycznego centrum miasta Nowy Targ.

Gminna ewidencja zabytków jest jedną z form ochrony zabytków wymienionych w art. 7 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Zgodnie z art. 19 tej ustawy w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego uwzględnia się, w szczególności ochronę zabytków nieruchomych, znajdujących się w gminnej ewidencji zabytków. Ewidencja zabytków jest podstawą do sporządzenia gminnych programów opieki nad zabytkami.

Natomiast ustawa z dnia 18 marca 2010r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. nr 75, poz. 474) istotnie wzmacnia rangę gminnej ewidencji zabytków poprzez m.in. obowiązek uzgadniania z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków projektów decyzji o WZIZT oraz projektów budowlanych dotyczących obiektów ujętym m.in. w gminnej ewidencji zabytków.

5.5. *Zabytki o najwyższym znaczeniu dla miasta*

Do najwartościowszych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Nowego Targu należy przede wszystkim drewniany kościółek pw. Św. Anny, znajdujący się na Szlaku Architektury Drewnianej Małopolski.

Do najcenniejszych zabytków zaliczyć trzeba również obiekty wpisane do rejestru zabytków, takie jak:

- kościół pw. Św. Katarzyny wraz z otoczeniem – wpisany do rejestru zabytków;
- budynek Gimnazjum, ob. I LO im. Goszczyńskiego, Pl. Krasińskiego 1 – wpisany do rejestru zabytków,
- ładnie odnowiony budynek dawnej Bursy Gimnazjalnej, ul. Nadwodnia 5 – wpisany do rejestru zabytków,

Ponadto, zgodnie z opracowaniem pt. „Aktualizacja obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków dla Miasta Nowy Targ” sporządzonym w 2008r. przez arch. Małgorzatę Sawicką, arch. Jerzego Głodkiewicza oraz Annę Chmielowską do najcenniejszych obiektów zabytkowych, proponowanych do wpisu do rejestru zabytków należą:

- Ratusz, Rynek 1 – trwa procedura wpisu ratusza do rejestru zabytków,
- budynek dawnego Towarzystwa Gimnastycznego SOKÓŁ, pl. Słowackiego 14;
- dawny cmentarz żydowski przy ul. Jana Pawła II
- oraz kapliczki:
 - o św. Jana Kantego, Rynek,
 - o przy ul. Szaflarskiej, k/nr 94,
 - o os. Buflak k/nr 10,
 - o Kapliczka Św. Jana Nepomucena, ul. Kościuszki.

Za charakterystyczne i cenne należy uznać założenie urbanistyczne Nowego Targu obejmujące zespół staromiejski, obszar osady przedlokacyjnej „Stare Cło”, teren miasta lokacyjnego z poszerzeniem o XV - to i XVI - to wieczne przedmieścia, teren dawnego dworu i folwarku starostwa – wpis obszarowy do Gminnej Ewidencji Zabytków oraz dawne przedmieścia, obejmujące otoczenie zespołu Kościółka Św. Anny, rejon ul. Szaflarskiej, ul. Kowaniec, ul. Waksmundzkiej, ul. Kolejowej i ul. Królowej Jadwigi.

6. Ocena stanu dziedzictwa kulturowego Nowego Targu. Analiza szans i zagrożeń

Chcąc właściwie ocenić stan dziedzictwa kulturowego Nowego Targu oraz możliwości miasta w zakresie ochrony dziedzictwa kulturowego właściwym jest przeprowadzenie analizy SWOT. Jest to metoda diagnozy sytuacji w tym przypadku zasobów kulturowych miasta. Nazwa techniki pochodzi od pierwszych liter angielskich słów:

S	- Strengths	- Silne strony, siły, atuty	ZASOBY WEWNĘTRZNE
W	- Weaknesses	- Wady, słabości, słabe strony	ZASOBY WEWNĘTRZNE
O	- Opportunities	- Okazje, możliwości, szanse	OTOCZENIE MIASTA
T	- Threats	- Trudności, zagrożenia	OTOCZENIE MIASTA

Technika ta oceniająca zarówno wewnętrzne, jak i zewnętrzne czynniki, mogące mieć wpływ na powodzenie programu opieki nad zabytkami, stanowi użyteczne narzędzie prowadzące do dokonania analizy zasobów kulturowych oraz określenia priorytetów niniejszego programu. W celu uzyskania jasnej analizy traktuje się atuty i słabe strony jako czynniki wewnętrzne na które mamy wpływ, a okazje i zagrożenia jako czynniki zewnętrzne, znajdujące się w otoczeniu bliższym i dalszym na które nie mamy wpływu.

ANALIZA SWOT

Atuty	Słabości
<ul style="list-style-type: none"> - świetna lokalizacja miasta – centrum Podhala, - bogata historia miasta, - cenne i wartościowe obiekty wpisane do rejestru zabytków, w tym drewniany kościółek pw. Św. Anny – jeden z najcenniejszych tego typu obiektów na Podhalu. - zrewitalizowana płyta Rynku oraz Park im. Adama Mickiewicza. - objęcie większości obszaru miasta, w tym szczególnie Centrum, miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, - finansowe zaangażowanie władz samorządowych miasta polegające na wsparciu prac konserwatorskich, restauratorskich i budowlanych prowadzonych przy zabytkach – podjęta uchwała dotycząca określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Miasta Nowy Targ; odnowiony dworzec PKP i Wieża Wodna przy dworcu PKP, - biegnące przez miasto szlaki kulturowe – szlak architektury drewnianej, transgraniczny szlak gotycki, - atrakcyjna oferta turystyczna, - stolica polskiego hokeja, - aktualizowana gminna ewidencja zabytków; - dobrze zachowany historyczny układ urbanistyczny centrum miasta wpisany do Wojewódzkiej Ewidencji Zabytków, - imprezy o zasięgu regionalnym kultywujące lokalne tradycje – Jarmark Podhalański, - zasoby kulturowe świadczące o unikalnej tożsamości kulturowej miasta – cotygodniowe jarmarki, produkty lokalne – lody nowotarskie 	<ul style="list-style-type: none"> - znaczna liczba obiektów o wysokich walorach zabytkowych, które nie są wpisane do rejestru zabytków. - niechęć mieszkańców do działań mających na celu szeroko pojętą ochronę zabytków - słaba integracja środowisk działających w obszarze dziedzictwa kulturowego (służby konserwatorskie, administracja, projektanci). - niedostateczna popularyzacja wiedzy o wartości chronionych obiektów oraz idei ochrony zabytków. - niedostateczne środki na badania (architektoniczne, archiwalne), które powinny stanowić podstawę do właściwego postępowania w użytkowaniu i zagospodarowaniu obiektów zabytkowych. - niewystarczająco skuteczne działania organów odpowiedzialnych za nadzór nad stosowaniem przepisów prawa budowlanego szczególnie w kontekście powstających, nielegalnych reklam, - nadmiar reklam zanieczyszczający krajobraz szczególnie przy trasach wylotowych z Nowego Targu oraz w historycznym centrum, - brak dostatecznej bazy noclegowej dla bardziej wymagających turystów, - brak atrakcyjnie urządzonej bulwarów nadrzecznych, - zanieczyszczenie powietrza - ograniczona przepustowość ulic w centrum miasta, - brak spojrzenia na przestrzeń jako dobro publiczne.

<p>wpisane na Listę Produktów Tradycyjnych, oscypki – szlak bacówek, zespoły regionalne.</p> <ul style="list-style-type: none">- Muzeum Podhalańskie im. Czesława Pajerskiego w którym zgromadzono ponad 7 tyś. eksponatów.- wysokie walory krajobrazowe miasta- tradycja lokalnego rzemiosła i wyrobów regionalnych,- silny rynek handlu i usług wynikający z atrakcyjnej lokalizacji miasta,- rozwinięta współpraca z gminami partnerskimi oraz w ramach Euroregionu TATRY,- liczne ścieżki rowerowe przyciągające turystów,- Podhalańska Państwowa Uczelnia Zawodowa kształcąca na kierunkach technicznych jak architektura, zagospodarowanie przestrzenne czy studia podyplomowe na kierunku dziedzictwo kulturowe Podtatrza.	
---	--

Szanse	Zagrożenia
<ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacja miasta, - możliwość wsparcia finansowego odnowy zabytków z różnych źródeł w tym ze środków UE. - możliwość uzyskania dotacji samorządowych na prace konserwatorskie również na obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków (od 2017 r.) – co wymaga wpierw zmiany uchwały Rady Miasta z 2005r. - uwzględnienie zagadnień z zakresu ochrony zabytków w programach prorozwojowych miasta - wykorzystanie walorów przyrodniczych i zasobów kulturowych dla rozwoju turystyki, - rozwój i wzrost skuteczności działań edukacyjnych przybliżających dzieje miasta oraz działań w kierunku poszanowania zabytków. - wzrost świadomości w widzeniu obiektu zabytkowego jako dobrego produktu turystycznego. - kreowanie nowych obszarów i produktów turystycznych w oparciu o atrakcyjny sposób zagospodarowania obiektów zabytkowych. - rozwój inicjatyw lokalnych i organizacji pozarządowych. - poprawa dostępności do zabytków przez wprowadzanie nowoczesnych, bazujących na technologiach internetowych systemów informacji turystycznej. - rozwój turystyki i handlu w mieście i okolicy, - wyprowadzenie wewnętrznego ruchu tranzytowego z centrum miasta - modernizacja układu komunikacyjnego miasta, - poprawa estetyki przestrzeni publicznych, - rozwijająca się baza noclegowa. 	<ul style="list-style-type: none"> - uznaniowość służb konserwatorskich - brak wystarczających środków na prace konserwatorskie, szczególnie dla obiektów wpisanych tylko do GEZ, - wprowadzanie elementów obcych – np. nieprzemysłanej, niezgodnej z historyczną kolorystyki, agresywnych nośników reklamowych, architektury sprzecznej z lokalnymi tradycjami. - ryzyko degradacji przestrzeni publicznej poprzez m.in. wielkogabarytowe, agresywne reklamy. - klęski i zdarzenia losowe, szczególnie pożary i powódzie, - brak skutecznej egzekucji prawa. - jednowymiarowe postrzeganie zasobów dziedzictwa kulturowego wyłącznie poprzez pryzmat ich gospodarczego wykorzystania lub przeciwnie – jedynie jako zasobu historycznego.

7. Założenia programowe

Na podstawie przeprowadzonego stanu rozpoznania zasobów kulturowych miasta, jak w dotychczas w Gminnym programie opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ 2016-2019 zostały wypracowane dwa priorytety:

Priorytet I

Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Nowego Targu

Priorytet II

Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców Nowego Targu

Do priorytetów zostały przypisane kierunki działań, które zostaną osiągnięte poprzez realizację określonych zadań.

Gminny program opieki nad zabytkami Miasta Nowy Targ

Priorytet I - Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Nowego Targu	
Kierunki działań	Zadania
<p>Podjęmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków na potrzeby społeczne, turystyczne i edukacyjne</p>	<ul style="list-style-type: none"> - określenie zasad i ich wdrażanie w zakresie umieszczania szyldów i reklam; - iluminacja zapewniająca atrakcyjną ekspozycję obiektów zabytkowych – dotyczy szczególnie płyty Rynku w tym Ratusza, kościółka św. Anny, budynku Gimnazjum i Sokoła. - rewaloryzacja i ochrona zabytkowych obiektów poprzez wprowadzanie nowych funkcji – np. stary szpital – planowana adaptacja na cele PPWSZ, odnowiony budynek PKP-muzeum, utworzone muzeum Wieża Wodna. - sukcesywne odnawianie zabytkowych nagrobków na nowotarskim cmentarzu.
<p>Zintegrowana ochrona dziedzictwa kulturowego i środowiska przyrodniczego</p>	<ul style="list-style-type: none"> - egzekwowanie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących północną część miasta - tereny o wysokich walorach krajobrazowych /plany miejscowe NOWY TARG 23, 24, 25/; - egzekwowanie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego obejmujących najcenniejsze, historyczne części miasta w tym szczególnie NOWY TARG 22 /Centrum/ - działania zmierzające do estetyzacji wnętrza urbanistycznych i architektonicznych. - uporządkowanie krajobrazu miasta poprzez uchwalenie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych. - zmiana uchwały Nr 32/XXIX/05 Rady Miasta Nowego Targu z dnia 28 kwietnia 2005r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Miasta Nowy Targ umożliwiającą udzielanie dotacji również na obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków.

<p>Rozszerzenie zasobów prawnych form ochrony zabytków Nowego Targu</p>	<ul style="list-style-type: none">- wystąpienie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpisanie do rejestru zabytków cennych obiektów zabytkowych, m.in kapliczka św. Jana Kantego na Rynku,- podjęcie starań o wpisanie do rejestru zabytków obiektów nie będących własnością miasta – kościół pw. NSPJ, budynek SOKOŁA przy pl. Słowackiego, kapliczki przy ul. Szaflarskiej, k/nr 94, kapliczki na os. Buflak k/nr 10, kapliczki na os. Oleksówki k/nr 29, dawnego cmentarza żydowskiego.- ochrona istniejącej substancji zabytkowej poprzez wprowadzanie do obiektów nowych funkcji np. budynek starego szpitala, dworzec PKP- bieżąca aktualizacja i weryfikacja obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.
---	---

Priorytet II - Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców Nowego Targu	
Kierunki działań	Zadania
Szeroki dostęp do informacji o dziedzictwie kulturowym Nowego Targu	<ul style="list-style-type: none"> - umieszczenie na stronie internetowej gminnej ewidencji zabytków wraz z kartami obiektów; - opracowanie interaktywnej mapy miasta z naniesioną lokalizacją obiektów zabytkowych.
Popularyzowanie wiedzy o regionalnym dziedzictwie kulturowym	<ul style="list-style-type: none"> - aktywne włączanie się w organizację obchodów Małopolskich Dni Dziedzictwa Kulturowego; - wydawanie i wspieranie publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta; - organizowanie konkursów i wydarzeń szkolnych (np. rajdy, akademie itp.) popularyzujących historię Nowego Targu oraz jego zabytki;
Promocja regionalnego dziedzictwa kulturowego służąca kreacji produktów turystyki kulturowej	<ul style="list-style-type: none"> - promocja istniejących szlaków kulturowych na terenie Nowego Targu – szlak architektury drewnianej, szlak gotycki, szlak bacówkowy, Nowotarski szlak lodowy; - wyznaczenie nowych szlaków kulturowych na obszarze miasta: np. turystyczny szlak kolejowy przez Karpaty; orawski szlak solny na Węgry, szlak historii lotnictwa, szlak papieski; - promocja istniejących szlaków turystycznych – rowerowych, biegowych, narciarskich; - realizacja nowych szlaków rowerowych w ramach projektu VeloDunajec; - opracowanie zintegrowanego systemu informacji wizualnej obejmujący zasoby i wartości dziedzictwa kulturowego Nowego Targu.

8. Instrumentarium realizacji programu opieki nad zabytkami

Realizacja programu opieki nad zabytkami będzie się odbywać poprzez wskazane zadania gminy na rzecz osiągnięcia priorytetów w nim przyjętych. Podstawę niniejszego instrumentarium stanowią obowiązujące przepisy prawa i zawarte w nich regulacje dotyczące instrumentów prawno-ekonomicznych i finansów publicznych.

Zakłada się, że zadania określone w niniejszym programie będą wykonywane za pomoce następujących instrumentów:

- instrumenty prawne wynikające z obowiązujących przepisów prawnych:
 - uchwalenie zasad i warunków sytuowania obiektów małej architektury, tablic reklamowych i urządzeń reklamowych.
 - wnioskowanie o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością gminy
 - bieżąca aktualizacja gminnej ewidencji zabytków
- instrumenty finansowe:
 - finansowanie prac i konserwatorskich przy obiektach zabytkowych będących własnością gminy,
 - korzystanie z programów uwzględniających finansowanie z funduszy europejskich oraz dotacje, subwencje, dofinansowanie dla właścicieli i posiadaczy obiektów zabytkowych
- instrumenty koordynacji:
 - realizacja projektów i programów dotyczących ochrony dziedzictwa kulturowego zapisanych w wojewódzkich i powiatowych dokumentach strategicznych,
 - współpraca w zakresie ochrony i opieki nad zabytkami z PPWSZ, organizacjami pozarządowymi, związkami wyznaniowymi,
- instrumenty kontrolne:
 - oceny zmian w zagospodarowaniu przestrzennym miasta
 - analizy stanu zachowania dziedzictwa kulturowego

9. Zasady oceny realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami

Zgodnie z art. 87 ust. 5 ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, burmistrz co dwa lata sporządza sprawozdanie z realizacji gminnego programu opieki nad zabytkami, które przedstawia Radzie Miasta. Wykonanie sprawozdania powinna poprzedzić ocena poziomu realizacji programu uwzględniająca:

- wykonanie zadań przyjętych do realizacji w okresie czteroletnim obowiązywania gminnego programu opieki nad zabytkami;
- efektywność ich wykonania.

Kryteria prowadzenia oceny realizacji programu opieki nad zabytkami Gminy Miasto Nowy Targ :

Priorytet I - Ochrona i świadome kształtowanie krajobrazu kulturowego Nowego Targu

- nakłady poniesione na działania rewitalizacyjne,
- nakłady poniesione na działania przy zabytkach,
- wielkość udzielonej pomocy finansowej dla prac budowlanych przy zabytkach,
- liczba obiektów wpisanych do rejestru zabytków,
- powierzchnia miasta objęta miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego (%),

Priorytet II - Promocja dziedzictwa kulturowego i edukacja służąca budowaniu tożsamości kulturowej mieszkańców Nowego Targu

- liczba opracowanych i wydanych publikacji, folderów promocyjnych, przewodników poświęconych problematyce dziedzictwa kulturowego miasta,
- liczba utworzonych szlaków kulturowych i turystycznych,
- liczba zorganizowanych konkursów bądź wydarzeń szkolnych (np. rajdy, akademie itp.) które dotyczyły historii miasta.

10. Źródła finansowania gminnego programu opieki nad zabytkami

Źródła finansowania niniejszego programu opieki nad zabytkami:

1. Fundusze europejskie:
 - a) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
 - b) Program INTERREG V-A Polska-Słowacja 2014-2020
 - c) Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2014-2020
2. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
3. samorząd Województwa Małopolskiego
4. Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków
5. Gminy Miasto Nowy Targ

Opis poszczególnych źródeł finansowania:

1. Fundusze strukturalne:
 - a) Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020

VIII oś Priorytetowa Ochrona dziedzictwa kulturowego i rozwój zasobów kultury Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko 2014-2020 ma na celu ochronę i rozwój dziedzictwa kulturowego, zarówno materialnego, jak i niematerialnego, a także rozwój zasobów kultury. W ramach Priorytetu VIII będzie można realizować projekty przede wszystkim z zakresu zachowania dziedzictwa kulturowego: renowacji zabytków wraz z otoczeniem, konserwacji zabytków ruchomych, zabytkowych parków i ogrodów. Ponadto, dofinansowanie będą mogły uzyskać projekty mające na celu przebudowę czy rozbudowę instytucji kultury oraz szkół i uczelni artystycznych z przeznaczeniem ich na cele kulturalne.
 - b) Program INTERREG V-A Polska-Słowacja 2014-2020

Jest to program współpracy transgranicznej planowany do realizacji na polskich granicach w latach 2014-2020. Na realizację przedsięwzięć zostanie przeznaczony prawie 155 mln Euro z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Program będzie wspierał projekty w zakresie m.in. ochrony i promocji dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego
 - c) Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego 2014-2020

Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego dysponuje środkami na projekty z zakresu ochrony dziedzictwa w ramach:

 - Osi Priorytetowej 6 *Dziedzictwo Regionalne* – celem osi priorytetowej jest podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności regionu w oparciu o zasoby dziedzictwa regionalnego
 - Osi Priorytetowej 2 *Cyfrowa Małopolska* - celem osi priorytetowej jest zwiększenie poziomu wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych w procesie udostępniania zasobów i realizacji zadań publicznych.

Poddziałanie 2.1.2 – *Cyfrowe zasoby regionalne*. Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia polegające na przetwarzaniu na treści cyfrowe danych i informacji sektora publicznego, a także zasobów kultury i dziedzictwa regionalnego oraz zasobów wspierających rozwój turystyki – wraz z udostępnieniem w celu ponownego wykorzystania.

2. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego

Rokrocznie Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego ogłasza nabór do programu:

- Ochrona zabytków
Celem programu jest zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
- Wspieranie działań muzealnych
Celem programu jest wspieranie działalności w zakresie opieki konserwatorskiej nad muzealiami, archiwaliami i księgozbiorami, a także - prezentacji zbiorów w postaci atrakcyjnych poznawczo projektów wystawienniczych i wydawniczych.
- Ochrona zabytków archeologicznych.
Celem programu jest ochrona dziedzictwa archeologicznego poprzez wspieranie kluczowych dla tego obszaru zadań, obejmujących rozpoznanie i dokumentację zasobów dziedzictwa archeologicznego oraz opracowanie i publikację wyników przeprowadzonych badań archeologicznych.
- Groby i cmentarze wojenne w kraju
Celem programu jest wspieranie opieki nad grobami i cmentarzami wojennymi na terenie Rzeczypospolitej Polskiej, stanowiącymi materialne świadectwo kluczowych wydarzeń z historii Polski związanych z walką i męczeństwem, a także wspieranie prowadzenia działań naukowych upowszechniających wiedzę na temat tych wydarzeń.

3. Samorząd Województwa Małopolskiego

Konkurs "Ochrona zabytków Małopolski"

Uchwała Nr XII/145/19 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 sierpnia 2019 r. określa zasady udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze województwa małopolskiego. Do konkursu mogą być składane wnioski na realizację zadań, które rozpoczynają się będą nie wcześniej niż 1 stycznia, a kończyć się będą nie później niż 31 grudnia w roku, w którym zostanie przyznana dotacja i zadanie będzie realizowane. Maksymalna kwota oczekiwanej przez wnioskodawcę dotacji z budżetu województwa małopolskiego nie może być większa niż 200 000 złotych. Samorząd województwa małopolskiego może przyznać dotację większą niż 200 000 złotych na ratowanie zabytków, których istnienie zagrożone jest skutkami kataklizmów lub katastrofy budowlanej.

Konkurs KAPLICZKA

Zarząd Województwa Małopolskiego, doceniając wartość zabytkowych kapliczek będących przykładem małej architektury sakralnej corocznie ogłasza konkurs

KAPLICZKI MAŁOPOLSKI.

Konkurs skierowany jest do jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa małopolskiego, które podejmą prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkowych kapliczkach. Obiekty te nie muszą figurować w rejestrze zabytków, ale powinny odznaczać się wartościami artystycznymi i historycznymi. Gminy lub powiaty mogą zgłosić do konkursu zadania dotyczące kapliczek nie będących ich własnością, poprzez nawiązanie współpracy z właścicielami tych obiektów.

4. Środki Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków

Małopolski Wojewódzki Konserwator Zabytków finansuje prace przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków zgodnie z regulaminem finansowania prac. Określa on zasady i tryb postępowania przy ubieganiu się o dotację celową oraz przy udzielaniu dotacji celowej na prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków województwa małopolskiego ze środków budżetowych Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.

5. Środki Gminy Miasta Nowy Targ

Zgodnie z uchwałą Nr 32/XXIX/05 Rady Miasta Nowego Targu z dnia 28 kwietnia 2005r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Miasta Nowy Targ wraz z późniejszymi zmianami osoby fizyczne, jednostki organizacyjne będące właścicielem lub posiadaczem, bądź też posiadające tytuł prawny do zabytku wynikający z użytkowania wieczystego, trwałego zarządu, ograniczonego prawa rzeczowego albo stosunku zobowiązaniowego mogą ubiegać się o udzielenie dotacji celowej z budżetu Miasta Nowego Targu na dofinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru.

Dotacja może być udzielona na dofinansowanie nakładów koniecznych na wykonanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku, ustalonych na podstawie kosztorysu zgodnego z programem prac zaakceptowanym przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, które zostaną przeprowadzone w roku złożenia przez wnioskodawcę wniosku o udzielenie dotacji.

Po zmianie ww. uchwały zgodnie z przepisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami możliwe będzie dofinansowanie prac przy obiektach wpisanych również do Gminnej Ewidencji Zabytków.

11. Realizacja i finansowanie przez gminę zadań z zakresu ochrony zabytków.

W ramach zadań z zakresu ochrony zabytków Gmina Miasto Nowy Targ w ostatnich latach konsekwentnie wspiera prace konserwatorskie, restauratorskie i budowlane prowadzone przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków jak i tych nie wpisanych ale cechujących się walorami zdefiniowanymi w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami. Szczególnie dotyczy to obiektów będących świadectwem historii naszego miasta jak np. dworzec PKP czy Wieża wodna obok dworca PKP.

Corocznie odnawiane są zabytkowe pomniki na cmentarzu nowotarskim ze środków uzyskanych w ramach Kwesty Nowotarskiej organizowanej przez Podhalańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Nowym Targu.

W ramach niniejszego programu opieki nad zabytkami, w okresie 4 lat jego obowiązywania przewiduje się następujące zadania do zrealizowania przez Miasto Nowy Targ:

1. Zmiana uchwały Nr 32/XXIX/05 Rady Miasta Nowego Targu z dnia 28 kwietnia 2005r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na prace konserwatorskie, restauratorskie lub roboty budowlane przy zabytkach ruchomych i nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków, położonych na obszarze Miasta Nowy Targ umożliwiającą otrzymanie dotacji również na obiekty wpisane do Gminnej Ewidencji Zabytków.
2. Aktualizacja Gminnej Ewidencji Zabytków – na bieżąco, co najmniej raz w roku.
3. Umieszczenie na stronie internetowej Urzędu Miasta kart ewidencyjnych Gminnej Ewidencji Zabytków.
4. Realizacja Gminnego Programu Rewitalizacji.
5. Wykorzystanie odnowionego budynku dworca PKP i Wieży wodnej na cele ekspozycyjno-wystawiennicze.
6. Realizacja II etapu rewitalizacji kwatery wojennej z lat 1914-1920 na nowotarskim cmentarzu.
7. Sporządzenie dokumentacji projektowej i wykonanie prac konserwatorskich przy ceglany murze na cmentarzu komunalnym.
8. Aktualizacja obiektów na Szlaku baczówkowym.
9. Pozyskiwanie środków zewnętrznych umożliwiających restaurację kolejnych nowotarskich kapliczek.
10. Egzekwowanie ustaleń miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego NOWY TARG 22 (Centrum) – obejmującego historyczne centrum miasta – zapisy planu miejscowego są jedną z form ochrony zabytków.
11. Egzekwowanie ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego dla terenów o wysokich walorach krajobrazowych – mpzp NOWY TARG 23 (Niwa-Grel); mpzp NOWY TARG 24 (Dział), mpzp NOWY TARG 25 (Kokoszków – Kowaniec).
12. Wystąpienie do wojewódzkiego konserwatora zabytków o wpis do rejestru zabytków obiektów będących własnością miasta:
 - kapliczki św. Jana Kantego, Rynek;
13. Podjęcie starań o wpisanie do rejestru zabytków obiektów nie będących własnością miasta:
 - kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa
 - budynku dawnego Towarzystwa Gimnastycznego SOKÓŁ, pl. Słowackiego 14;

- dawnego cmentarza żydowskiego przy ul. Jana Pawła II
 - kapliczki przy ul. Szaflarskiej, k/nr 94,
 - kapliczki na os. Buflak k/nr 10,
 - kapliczki Św. Jana Nepomucena, ul. Kościuszki.
14. Wspieranie dorocznej Kwesty Nowotarskiej organizowanej w dzień Wszystkich Świętych przez Podhalańskie Towarzystwo Przyjaciół Nauk w Nowym Targu na ratowanie zabytków cmentarnej architektury na nowotarskim cmentarzu.

12. Bibliografia:

1. Gminny Program Opieki nad Zabytkami, Poradnik Metodyczny – Kurier Konserwatorski 2009 r.
2. Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2019-2022 przyjęty Uchwałą nr 82 Rady Ministrów z dnia 13 sierpnia 2019 r. (Monitor Polski z dnia 11 września 2019r., poz. 808).
3. Strategia Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020 przyjęta Uchwałą Nr XII/183/11 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 września 2011 r.
4. Wojewódzki program opieki nad zabytkami w Małopolsce na lata 2018-2021 przyjęty Uchwałą Nr VI/49/19 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 25 lutego 2019 r.
5. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Małopolskiego przyjęty uchwałą Nr XLVII/732/18 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 26 marca 2018 r. (Dz. Urzęd. Woj. Małopolskiego z 18 kwietnia 2018 r. poz. Nr 3215).
6. Strategia Rozwoju Społeczno-Gospodarczego Powiatu Nowotarskiego, na lata 2015-2022 przyjęta Uchwałą Nr 339/XLVI/2014 Rady Powiatu Nowotarskiego z dnia 30 października 2014 r. i aktualizowana Uchwałą Nr 23/III/2018 Rady Powiatu Nowotarskiego z dnia 27 grudnia 2018r.
7. Powiatowy program opieki nad zabytkami Powiatu Nowotarskiego na lata 2019 – 2022, przyjęty Uchwałą nr 70/VII/2019 Rady Powiatu Nowotarskiego z dnia 25 kwietnia 2019 r.
8. Strategia Rozwoju Miasta Nowy Targ na lata 2019-2023 z perspektywą do roku 2030, przyjęta Uchwałą Nr VIII/74/2019 Rady Miasta Nowy Targ z dnia 20 maja 2019 roku.
9. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Nowy Targ,
10. Aktualizacja obiektów ujętych w wojewódzkiej ewidencji zabytków dla miasta Nowy Targ, mgr inż. arch. Małgorzata Sawicka, mgr inż. arch. Jerzy Głodkiewicz, mgr inż. Anna Chmielowska – luty 2008r.
11. Polsko – Słowacki przewodnik po atrakcjach turystycznych Nowy Targ – Kieżmark, Jagoda Jurkowska, Nowy Targ 2007,
12. Dzieje Miasta Nowego Targu, Podhalańskie Towarzystwo Przyjaciół nauk w Nowym Targu, 1991 r.
13. Nowy Targ Studium historyczno-urbanistyczne, mgr Zbigniew Beiersdorf, Kraków 1990-1992 r.
14. Gorczańskie kapliczki i krzyże – przewodnik turystyczny, ks. Dariusz Ostrowski, Tomasz Koszarek, Wydawnictwo COMPASS, Kraków 2008
15. www.nowytarg.pl, www.wikipedia.pl, www.mkidn.gov.pl, www.nid.pl, www.malopolskie.pl.

